

RAPPORT

Svenska konsumtionslån

17 november 2021

Innehåll

Sammanfattning	3
Kartläggning av konsumtionslån	4
Syfte och datamaterial	5
Innehållet i kartläggningen	7
Blancolån och objektslån.....	12
Storleken på blancolån varierar mycket.....	13
Lånebetalningar i förhållande till inkomsten minskar	19
Små lån har höga räntor men kort löptid	22
Var sjätte blanco- och objektslånetagare får underskott i vår kvar-att-leva-på-beräkning	26
Kort- och kontokrediter	29
Limiterna ökar med ålder och inkomst.....	29
De flesta skulle kunna återbetala hela limiten inom tre månader	30
Fakturor och avbetalningar.....	31
Volymen av räntebärande fakturor har ökat	32
Var femte låntagare med avbetalningar hade underskott innan nya lånet togs.....	34
Kreditprövningar och tidiga betalningsproblem	36
Tidiga tecken på betalningsproblem.....	37
Appendix	42

Finansinspektionen
Box 7821, 103 97 Stockholm
Besöksadress Brunnsgatan 3
Telefon +46 8 408 980 00
finansinspektionen@fi.se
www.fi.se

Sammanfattning

Ett av Finansinspektionens (FI) uppdrag är att verka för ett högt skydd för konsumenter på de finansiella marknaderna. Därför gör FI bland annat en årlig kartläggning av nya konsumtionslån. Kartläggningen bidrar till att öka vår förståelse för konsumtionslånen och de risker de innebär för låntagarna. Lån och lånebetalningar har stor betydelse för hushållens ekonomi. För en låntagare med en genomsnittlig inkomst som tar ett större konsumtionslån kan månadsbetalningen för räntan och amorteringen motsvara betalningen för ett betydligt större bolån.

Det är fjärde gången FI kartlägger konsumtionslån i Sverige. Över tid ser vi att de personer som tog nya konsumtionslån hade högre inkomster och att något färre låntagare med låga inkomster tog blancolån över 100 000 kronor, jämfört med tidigare år. Trots att andelen låntagare med underskott i en förenklad kvar-att-leva-på-beräkning sjunkit något mellan 2020 och 2019, så hade ungefär 15 procent av låntagarna med nya blanco- eller objektslån och var femte låntagare med avbetalningsköp ett underskott. Det är tecken på brister i långivarnas kreditprövningar.

Vår kartläggning visar att låntagare med de högsta inkomsterna tog de största lånen, men låntagare med lägre inkomster betalade mer i räntor och amorteringar i förhållande till sin disponibla inkomst. I genomsnitt betalade personer med nya blancolån 8 procent av sin inkomst i räntor och amorteringar för lånet 2020. Månadsbetalningens andel av inkomsten har sjunkit över tid som en följd av lägre räntor, stigande inkomster bland de som tagit lån och något längre löptider för större lånebelopp. Andelen av små konsumtionslån, under 5 000 kronor, ökade med 25 procent jämfört med 2019. Ökningen bestod av fler fakturor och avbetalningar, vilket kan bero på ökad e-handel under pandemin.

Andelen låntagare som fick inkassokrav var 5,7 procent. Inkassoandelen har minskat sedan 2018, men ökade något mellan 2019 och 2020. Unga låntagare och låntagare med låga inkomster har högre risk att få tidiga betalningsproblem. 8 procent av låntagarna under 25 år fick ett inkassokrav inom fem månader. Kartläggningen fångar till stor del låntagare med fakturor som blivit räntebärande och som i många fall redan lett till betalningspåminnelser. Därför är andelen låntagare med fakturor som får inkassokrav högre än den skulle vara om kartläggningen omfattade alla fakturor. För alla lån i kartläggningen som inte var en faktura fick 1,6 procent av låntagarna ett inkassokrav inom fem månader år 2020.

Kartläggning av konsumtionslån

Lån ger hushållen möjlighet att konsumera utan att de först behöver spara. Det innebär en större flexibilitet för hushållen samtidigt som det även gynnar ekonomin i stort. Men även om konsumtionslånen utgör en mindre del av hushållens totala lån kan de innebära risker för enskilda hushåll.

Svenska hushåll lånar i hög utsträckning till bostadsköp. Men olika typer av lån finansierar även delar av hushållens konsumtion, utöver att lån med bostaden som säkerhet till någon del kan användas för att finansiera konsumtion. Alla lån som inte har en bostad¹ som säkerhet kallar vi i den här rapporten *konsumtionslån*. Trots att konsumtionslånen utgör en förhållandevis liten del av hushållens totala lån står lånebetalningarna för konsumtionslånen för en större andel av de totala betalningarna än bolån, eftersom räntor och amorteringar är betydligt högre.²

Lån ger hushållen möjlighet att konsumera utan att de behöver spara till hela konsumtionsbeloppet. Därför kan möjligheten att låna vara bra för hushållen och även för ekonomin i helhet. Men lån kan också göra hushåll och långivare sårbara, och i förlängningen även påverka ekonomin i stort negativt. Hushåll med stora lån kan binda upp en betydande del av sin framtida inkomst i räntebetalningar och amorteringar och om hushållens ekonomi utvecklas sämre än förväntat kan de få svårt att klara dessa åtaganden. Risken för betalningsproblem är större för låntagare med små marginaler. Därför är det viktigt att långivare gör en tillräcklig kreditprövning innan de beviljar ett lån.

Vid tidpunkten för kartläggningen, maj 2020, fanns som en följd av pandemin omfattande samhällsrestriktioner. Restriktionerna har påverkat våra konsumtionsmönster, genom till exempel minskad efterfrågan av transporter, resor, restaurangbesök och nöjen. Samtidigt har näthandeln ökat som en konsekvens av restriktionerna. Under 2020 sjönk utlåningen av konsumtionslån³ (se diagram 1). Under första kvartalet 2020 minskade den årliga tillväxttakten till månadssiffror som lägst under 4 procent. Därefter har tillväxttakten ökat på nytt och under hösten 2021 var den cirka 6 procent.

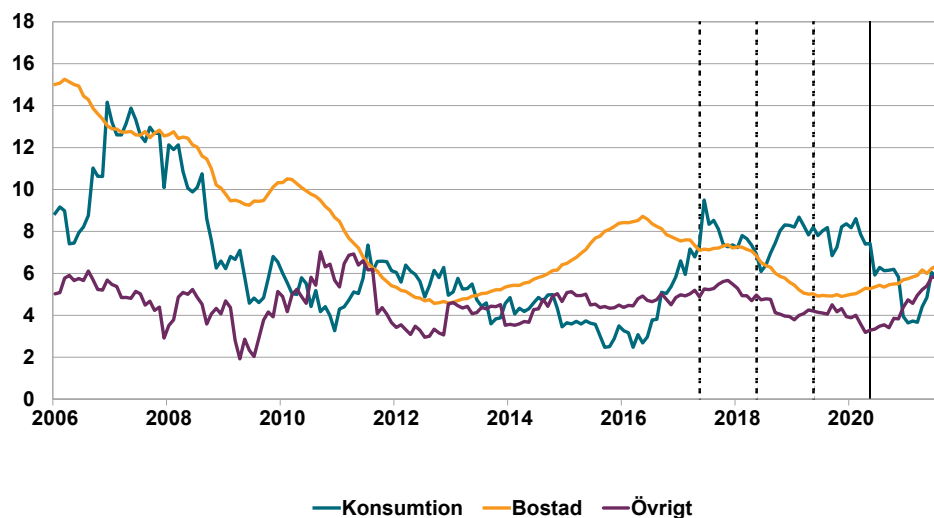
¹ Denna definition skiljer sig från definitionen av en bostadskredit i 2 § konsumentkreditlagen.

² Om vi antar att bolåneräntan är två procent och räntan på konsumtionslån är tio procent, utgör räntekostnaden för konsumtionslån mer än hälften av hushållens ränteutgifter. Med amorteringar ökar konsumtionslånen andel av lånebetalningarna ännu mer.

³ SCB:s kategori *Konsumtion*.

1. Tillväxt i hushållens lån fördelad på ändamål

Procent

Anm.: Tillväxttakterna är justerade för omklassificeringar samt köpta och sålda lån. Senaste observationen är september 2021. Utlåningen avser monetära finansinstitut (MFI). De vertikala strecken visar tidpunkten för våra stickprov för konsumtionslån åren 2017 till 2020.

Syfte och datamaterial

Syftet med kartläggningen är främst att öka förståelsen för hur konsumtionslån påverkar låntagares ekonomi och hur marknaden utvecklas över tid.

Kartläggningen omfattar låntagare med ett nytt konsumtionslån som har inneburit en kostnad, exempelvis ränta. Rapporten är baserad på två delar av kartläggningen:

- *Stickprov av lån och krediter (mikrodata)*: Stickprovet omfattar lån och krediter som långivarna betalade ut mellan den 13 och 22 maj 2020. Efter bearbetning ingår 379 522 låntagare i stickprovet.⁴ Informationen i stickprovet innehåller bland annat uppgifter om de nya lånen, låntagarnas inkomst, totala lånebörda, avtalad ränta och övriga kostnader.
- *Kvalitativa uppgifter*. Långivarna har svarat på ett antal fördjupningsfrågor där de har lämnat allmän och detaljerad information. Fördjupningsfrågorna handlar bland annat om metoder för kreditprövning.

Det är fjärde gången FI genomför en kartläggning av konsumtionslån, men antalet långgivare som ingår har varierat. Därför är inte alla siffror direkt jämförbara mellan åren. I årets kartläggning ingår 36 långgivare. År 2017 var det betydligt färre långgivare med i kartläggningen och därför redovisas inte det året i rapporten. Dessutom har den insamlade informationen utvecklats över tid.

⁴ Det är inte *unika* hushåll eftersom ett enskilt hushåll kan förekomma hos flera långgivare.

Olika lån i kartläggningen

Det finns olika sorters lån. I den här rapporten kallas ett lån med en bostad som säkerhet för bolån.⁵ Andra lån är dels sådana som har en annan säkerhet än bostad, till exempel en bil, och lån utan säkerhet. Alla lån som inte har en bostad som säkerhet kallar vi för konsumtionslån.⁶ Marknaden för konsumtionslån är mer uppdelad än den för bolån – det finns olika konsumtionslån och långgivare. Lån kan även gå genom låneförmedlare och ombud.⁷ Vi delat in lånen i fem grupper: *Blancolån, objektslån, kort- och kontokrediter, fakturor och avbetalningar*.

Blancolån är lån utan säkerhet med en avtalad amortering, ränta och förfalldag. Låntagare kan exempelvis använda blancolån för att köpa varor eller tjänster, ersätta *befintliga* lån och som kontantinsats vid bostadsköp.

Ett *objektslån* liknar på flera sätt blancolån men har en underliggande säkerhet, som ofta är en bil eller båt.

Kort- och kontokrediter är utnyttjade belopp på beviljade kreditutrymmen, så kallade limiter, som inneburit en kostnad för låntagaren. Sådana kostnader kan vara ränta, dröjsmålsränta, påminnelse- eller förseningsavgifter.⁸

När en konsument köper en vara eller tjänst finns det ofta möjligheten att betala med faktura eller dela upp köpet med en avbetalning. *Fakturor* är räntefria krediter. De fakturor som ingår i kartläggningen har inneburit en extra kostnad för konsumenten. Det betyder att kunden efter köptillfället har valt, och långgivaren beviljat, att omvandla fakturan till en avbetalning som inneburit en extra kostnad. Det kan också vara fakturor som inte har blivit betalda på förfalldatumet och därmed resulterat i dröjsmålsränta eller påminnelseavgift.

Avbetalningar är lån som upprättas vid köp av en specifik vara eller tjänst, alltså inte en faktura som i efterhand har blivit omvandlad till en avbetalning.

Långgivargrupper

Eftersom det finns stora skillnader mellan långgivarna har vi delat in dem i sex grupper. *Storbanker (SB)* har generellt ett mer heltäckande utbud av produkter, än övriga långgivare. De erbjuder både lån med och utan säkerhet. En *nischbank (NB)*

⁵ Denna definition skiljer sig från definitionen av en bostadskredit i 2 § konsumentkreditlagen.

⁶ Lån som tas av en konsument för att användas i en enskild näringsverksamhet ingår inte i kartläggningen. Sådana lån anses inte vara konsumentkrediter enligt konsumentkreditlagen (2010:1846).

⁷ Både kreditförmedlare och ombud fungerar som mellanhänder mellan en konsument eller företag och en långgivare. Ombuden gör det möjligt för en konsument att betala varan eller tjänsten med kredit. Ombuden kan antingen få provision på den förmedlade volymen eller en del av det kunden betalar till långgivaren om lånet blir räntebärande.

⁸ Men exkluderar kostnader som finns oberoende av om kreditutrymmet utnyttjas eller inte, som till exempel årliga konto- eller kortavgifter.

är ofta specialiserad inom ett eller några få områden, till exempel konsumtionslån. Ett *objektsfinansieringsbolag (OFB)* ger i huvudsak lån mot annan säkerhet än bostad. Ett *kortbolag (KB)* erbjuder främst kortkrediter. *Säljfinansieringsbolag (SFB)* ger lån vid köp av en vara eller tjänst. *Konsumentkreditinstitut (KKRI)* erbjuder lån utan säkerhet till konsumenter. De lånar ofta ut mindre belopp under en kortare tid.

Innehållet i kartläggningen

Blancolån stod för 43 procent av volymen – mätt i kronor – i kartläggningen men endast för 5 procent av antalet låntagare. År 2019 var motsvarande andelar 51 procent av volymen och 7 procent av antalet låntagare. Fakturor stod för mer än hälften av låntagarna men endast för 6 procent av den utlånade volymen. Dessa andelar har ökat sedan kartläggningen 2019. Ungefär hälften av lånen i kartläggningen var mindre än 1 000 kronor. Det beror på den stora mängden fakturor, som oftast är små. Variationen i lånestorlek var stor mellan de olika lånetyperna och grupperna av långgivare (se tabell 1).

Tabell 1. Kartläggningens sammansättning

Antal, andel i procent, volym i miljoner kronor, lånestorlek i kronor

Lånetyp	Låntagare		Volym i kronor		Lånestorlek (kr)	
	Antal	%	Volym	%	Medel	Median
Blancolån (B)	18 183	5	1 995	43	109 700	65 000
Objektslån (O)	6 990	2	1 139	25	163 000	124 000
Kort- och kontokrediter (K)	48 598	13	899	20	18 500	10 000
Fakturor (F)	210 299	55	279	6	1 300	600
Avbetalningar (A)	95 452	25	279	6	2 900	1 000
Långgivargrupp						
Storbanker (SB)	9 046	2	924	20	102 100	55 000
Nischbanker (NB)	48 053	13	1 665	36	34 700	4 600
Objektsfinansieringsbolag (OFB)	7 126	2	489	11	68 700	16 700
Kortbolag (KB)	26 247	7	927	20	35 300	16 400
Säljfinansieringsbolag (SFB)	285 672	75	530	12	1 900	800
Konsumentkreditinstitut (KKRI)	3 378	1	58	1	17 000	9 700
Total	379 522	100	4 592	100	12 100	1 000

Källa: FI

Anm.: Vissa låntagare har tagit mer än ett lån i samma bolag. Lånestorlekar är avrundade till närmaste hundratal.

Kartläggningen visar inte hela bilden

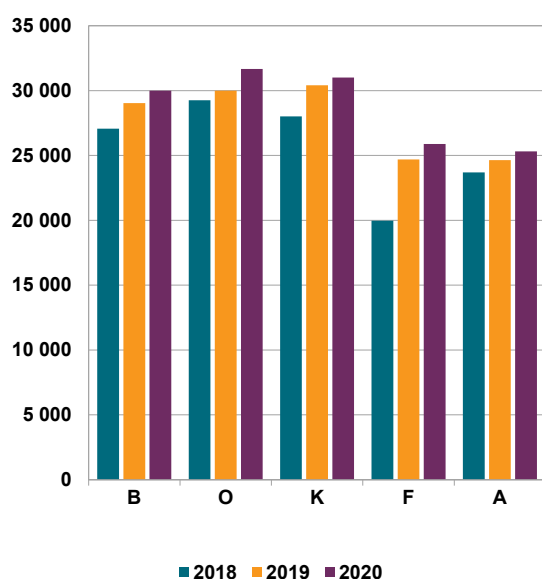
FI:s kartläggning fångar enbart nya lån som är tagna hos en enskild långgivare. Det innebär bland annat att vi inte vet om en låntagare har lånat av flera långgivare under perioden för kartläggningen. Därmed finns det en risk att vi exempelvis underskattar hur stor del av inkomsten vissa låntagare använder för att betala på

sina nya lån. Sedan finns det hushåll där flera inkomsttagare delar på utgifterna, men där ingen formell medlåntagare finns för lånet. För de låntagarna överskattar vi hur stor del av hushållets totala inkomster som går till lånebetalningar.

Låntagarnas inkomster

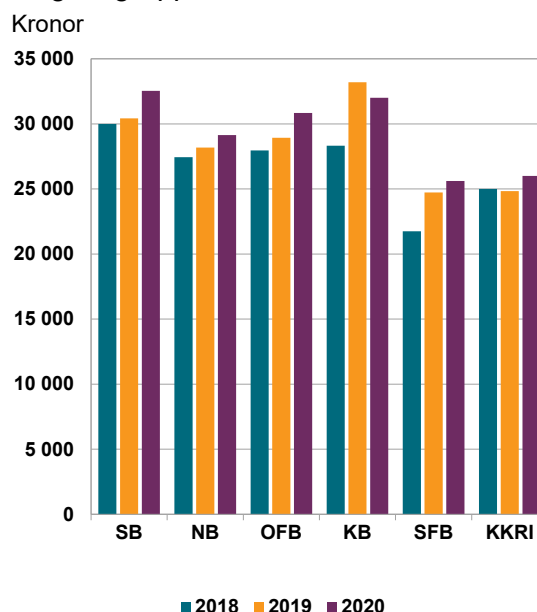
Medianinkomsten före skatt i årets kartläggning var 27 000 kronor⁹ och 13 procent högre jämfört med 2018. Störst var ökningen bland låntagare med nya fakturor, där inkomsten ökade från knappt 20 000 kronor till nästan 26 000 kronor (se diagram 2). Låntagare med nya fakturor eller avbetalningar hade lägre medianinkomster än övriga låntagare. Det kan delvis förklaras av att fakturor och avbetalningar i större utsträckning används av yngre låntagare, som har lägre inkomst. Men det beror troligen även på att fakturor och avbetalningar ofta är små. Bland låntagare under 25 år var medianinkomsten ungefär 12 500 kronor. Inkomsterna var högst bland de som lånade av storbanker och kortbolag, och lägst bland de som lånade av säljfinansbolag och konsumentkreditinstitut. Inkomsten hos låntagarna har ökat hos alla långgivargrupper mellan 2018 och 2020 (se diagram 3).

2. Inkomst före skatt uppdelat i lånetyper
Kronor

Källa: FI
Anm.: Avser medianer för huvudlåntagaren. Se Tabell 1 för beskrivning av lånetyper.

3. Inkomst före skatt uppdelat i långgivargrupper
Kronor

Källa: FI
Anm.: Avser medianer för huvudlåntagaren. Se Tabell 1 för beskrivning av långgivargrupper.

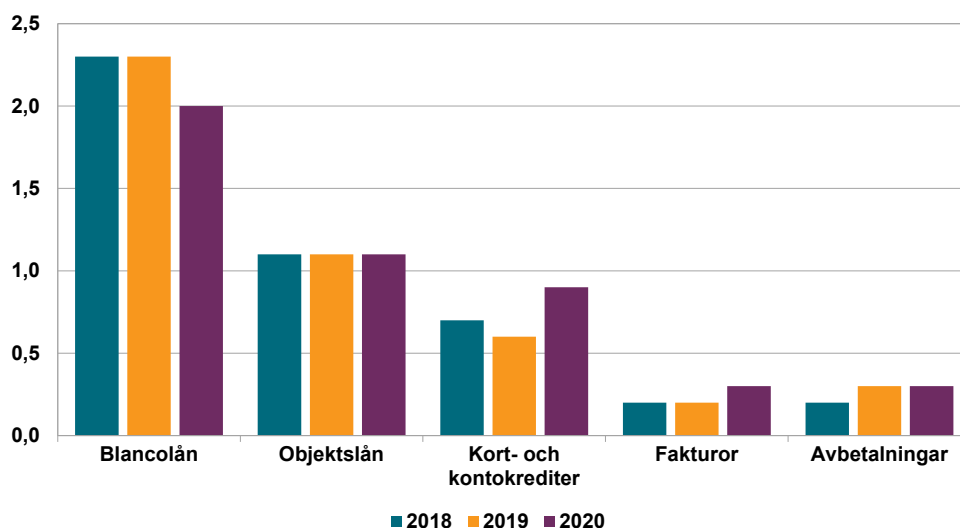
⁹ Medianen ligger i mitten av fördelningen. Medianinkomsten ges av den låntagare i fördelningen som har lika många låntagare med lägre inkomst som låntagare med högre inkomst.

Blancolån minskade i förhållande till andra lånetyper

Totalt minskade antalet låntagare i kartläggningen med 5 procent och den utlånade volymen av konsumtionslån med 6 procent mellan 2019 och 2020. Utlåningen av blancolån sjönk med knappt 15 procent mellan åren. Kort- och kontokrediter samt fakturor ökade mest mellan 2019 och 2020, med 41 procent respektive 53 procent (se diagram 4). En del av ökningen kan förklaras av skillnader mellan åren i hur bolagen har rapporterat.¹⁰ Volymen av avbetalningar ökade med 10 procent under samma period. Ökningen av fakturor och avbetalningar kan vara indikationer på förändrade konsumentbeteenden med en ökande e-handel, och där fakturaköp och avbetalningar är de betalningsmetoder som många konsumenter väljer.

4. Utlånad volym av konsumtionslån uppdelat efter lånetyp och år

Miljarder kronor

Källa: FI

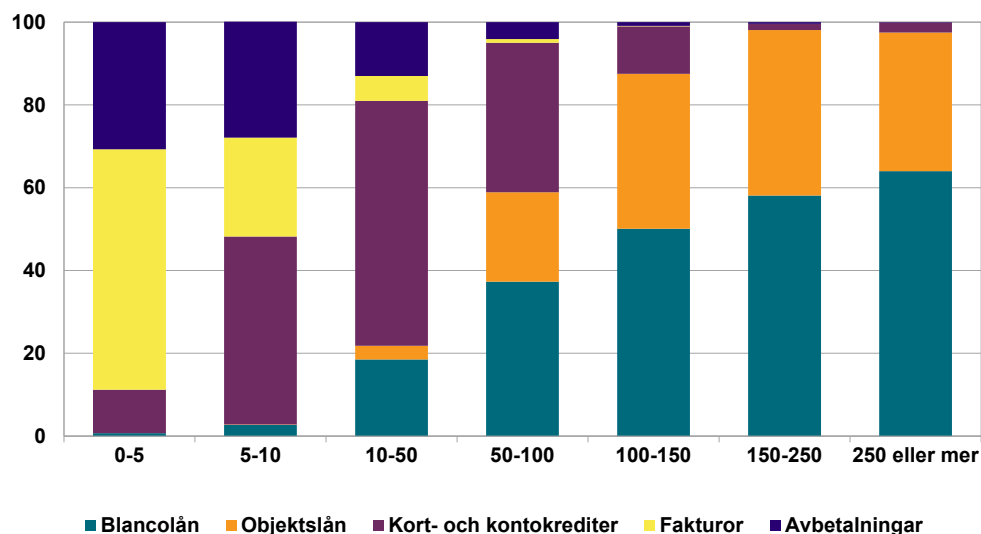
Anm.: Vissa skillnader mellan åren beror på hur bolagen i kartläggningen rapporterat.

För de minsta konsumtionslånen, upp till 5 000 kronor, stod fakturor för 58 procent och avbetalningar för 31 procent av den utlånade volymen 2020. Även i storleksintervallet 5 000 till 10 000 kronor stod fakturor och avbetalningar för mer än hälften av volymen, även om kort- och kontokrediter var den enskilt största lånetypen. För lån mellan 10 000 och 50 000 kronor hade kort- och kontokrediter 60 procent av den utlånade volymen. Och för ännu större lån stod blancolån och objektlån för störst utlåning (se diagram 5).

¹⁰ Ökningen av utnyttjade kort- och kontokrediter mellan 2019 och 2020 beror delvis på att en långivare tidigare år inte rapporterat låntagare som höjde sin befintliga kreditlimit.

5. Andel av utlånad volym av konsumtionslån uppdelat efter lånetyp och lånestorlek (tkr)

Procent

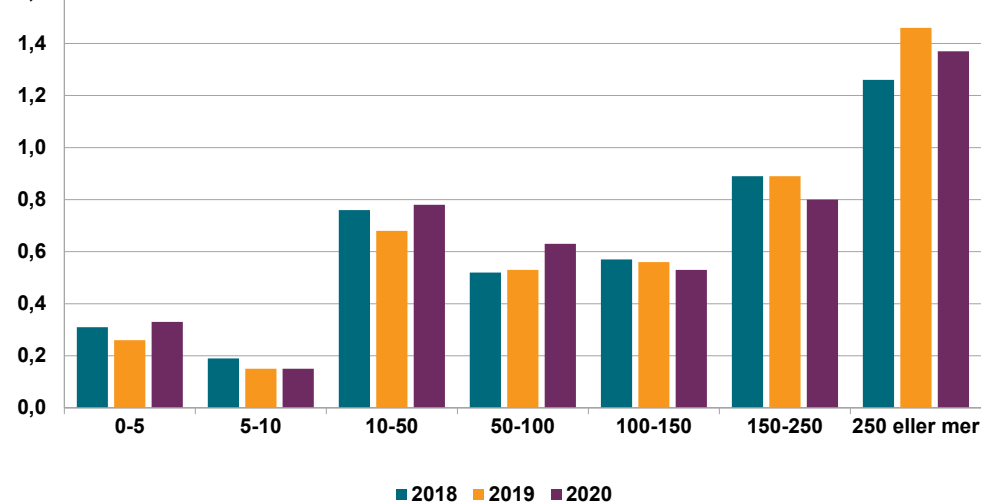
Källa: FI

Anm: Indelningen i lånestorlekar som används i rapporten har egentligen följande brytgränser: 0 till 4 999, 5 000 till 9 999, 10 000 till 49 999, 50 000 till 99 999, 100 000 till 149 999, 150 000 till 249 999 och 250 000 kronor eller mer.

Konsumtionslån under 100 000 kronor ökade mellan 2019 och 2020 samtidigt som större lån minskade. Lån under 5 000 kronor ökade mest, med 25 procent. Och lån mellan 150 000 och 250 000 kronor minskade med 10 procent (se diagram 6).

6. Utlånad volym av konsumtionslån uppdelat efter lånestorlek (tkr) och år

Miljarder kronor

Källa: FI

Fakturor och avbetalningar är vanligare bland kvinnor

Kvinnor utgör nära 60 procent av låntagarna i kartläggningen 2020. Det hänger ihop med att kvinnor stod för nästan två tredjedelar av fakturaköpen och avbetalningarna, som är de vanligaste lånetyperna i kartläggningen.

Könsfördelningen var den motsatta för övriga lånetyper, där mellan 60 och 70 procent av låntagarna var män (se tabell 2). Om vi istället jämför den utlånade volymen så tog män 63 procent av konsumtionslånen.

Tabell 2. Konsumtionslånetagare uppdelade efter lånetyp och kön

Procent

	Blancolån	Objektslån	Kort- och kontokrediter	Fakturor	Avbetalningar
Kvinnor	42,4	29,3	40,0	63,2	62,4
Män	57,6	70,7	60,0	36,8	37,6
Total	100	100	100	100	100

Källa: FI

Anm.: I de fall en medlåntagare fanns har huvudlåntagarens kön använts.

Drygt 9 procent av låntagarna var under 25 år och 8 procent var äldre än 64 år. Gruppen med flest låntagare i kartläggningen var kvinnor mellan 25 och 34 år (se tabell 3).

Tabell 3. Konsumtionslånetagare uppdelade efter ålder och kön

Procent

	18-24	25-34	35-44	45-54	55-64	Äldre än 64	Alla
Kvinnor	5,5	15,3	14,2	12,4	6,8	4,3	58,4
Män	3,7	10,7	9,8	8,6	5,1	3,7	41,6
Total	9,2	26,0	23,9	21,0	11,9	8,0	100

Källa: FI

Mer än var sjätte låntagare hade en rapporterad månadsinkomst under 15 000 kronor före skatt. Och uppgifter om inkomsten saknades för knappt en femtedel av låntagarna (se tabell 4).

Tabell 4. Konsumtionslånetagare uppdelade efter inkomst före skatt (tkr/mån) och kön

Procent

	0-15	15-25	25-35	35-45	Över 45	Saknas	Alla
Kvinnor	10,9	13,1	14,5	5,8	3,7	10,5	58,4
Män	5,1	5,6	10,7	6,5	5,6	8,1	41,6
Total	16,0	18,6	25,2	12,3	9,3	18,6	100

Källa: FI

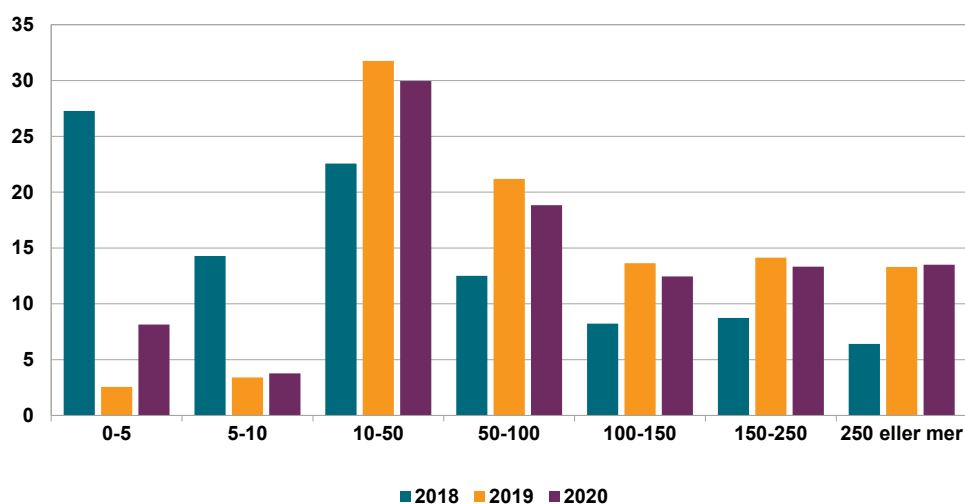
Blancolån och objektslån

Blancolån varierar mycket i storlek, ränta och löptid. Låntagare med höga inkomster tog de flesta av de största lånen. Även om låntagare med lägre inkomster tar mindre lån kan ränta och amortering på lånet påverka deras ekonomi i stor utsträckning.

I kartläggningen 2020 ingick cirka 18 000 låntagare med nya blancolån och 7 000 låntagare med nya objektslån.¹¹ Generellt är blanco- och objektslån stora, men 12 procent av blancolånen var mindre än 10 000 kronor. Storbanks och nischbanks var störst på blancoutlåning både sett till antalet låntagare och utlånad volym. Det var främst objektsfinansieringsbolag som gav objektslån, men även storbanks, nischbanks och kortbolag gav sådana lån.

7. Andel blancolån uppdelat i lånestorlek (tkr) och år

Procent

Källa: FI

I september 2018 infördes ett antal nya bestämmelser i konsumentkreditlagen om högskostnadskrediter. Reglerna innebär bland annat ett tak för den nominella räntan och ett tak för totala kostnaden. Reglerna har medfört att små blancolån med hög ränta minskat kraftigt.¹² I 2018 års kartläggning ingick knappt 37 000 blancolån varav 10 000 var mindre än 5 000 kronor. År 2020 hade det totala antalet blancolån i kartläggningen minskat till knappt 19 000 och endast 1 500 lån var mindre än 5 000 kronor. Det motsvarar en minskning med cirka 85 procent. Under 2018 var nästan ett av tre blancolån i kartläggningen under 5 000 kronor jämfört med åtta procent 2020 (se diagram 7).

¹¹ Cirka 2 procent av låntagarna i kartläggningen hade tagit mer än ett blancolån hos samma långivare under stickprovperioden. För dessa används det totala nya lånebeloppet.

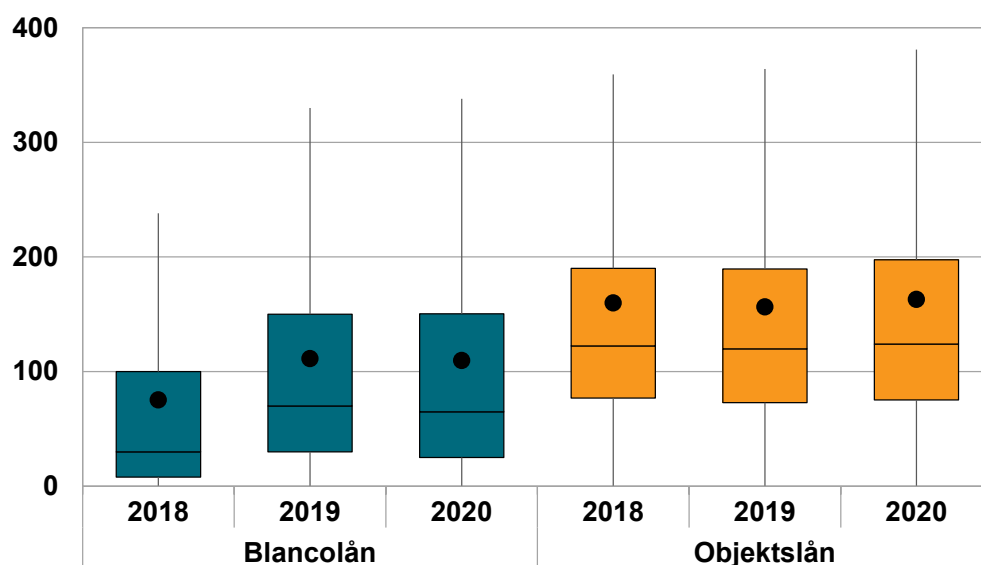
¹² Se Andersson, M.K., T. Aranki och A. Hult (2020), "Färre högkostnadskrediter efter nya regler", FI-analys 22, Finansinspektionen.

Storleken på blacolån varierar mycket

Det genomsnittliga blacolånet 2020 var knappt 107 000 kronor men hälften av lånen var mindre än 60 000 kronor. Storleken på blacolån hade ungefär samma fördelning som 2019. De objektslån som ingår i kartläggningen har fordon eller båtar som underliggande säkerheter. I princip inga objektslån var mindre än 10 000 kronor. Det genomsnittliga lånet var drygt 163 000 kronor och ungefär två tredjedelar av objektslånen var större än 100 000 kronor (se diagram 8).

8. Fördelning av lånestorlekar (tkr) för blacolån och objektslån uppdelat efter år

Tusentals kronor

Källa: FI

Anm.: Strecket i boxen visar medianen, cirkeln visar genomsnittet, ovasidan övre (3:e) kvartilen och botten undre (1:a) kvartilen. Vertikala streck visar värden som inte ligger längre ifrån lådan än 1,5 gånger avståndet mellan de yttre kvartilerna (ofta kallat IQR). Värden som är bortom de vertikala strecken betraktas som extremvärden.

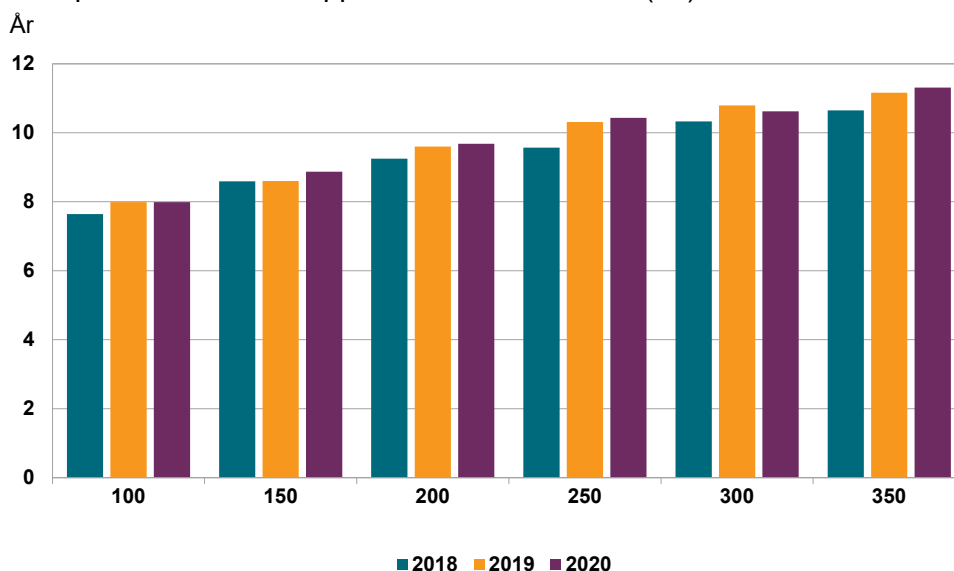
Löptiden på stora blacolån har ökat något

För att undersöka hur stora blacolåns löptid har utvecklats har vi sammanställt de avtalade löptiderna för några vanliga lånebelopp i kartläggningen.¹³ För dessa lånestorlekar är de löptider som låntagaren kan välja vanligtvis i hela år och löptiden ökar oftast med lånets storlek. Lån på 100 000 kronor hade år 2020 en genomsnittlig löptid på 8 år. Det ger en månatlig amortering på drygt 1 000 kronor vid rak amortering. Hälften av lånen hade en löptid mellan 5 och 10 år.

¹³ Efter bearbetning där ett fåtal lån med löptider under 1 år respektive över 20 år slängts kvarstår cirka 3 000 blacolån från upp till 21 långivare per år. Stora blacolån ges uteslutande av storbanker, nischbanker och kortbolag.

Den genomsnittliga löptiden för lån på 100 000 kronor har ökat med 3,4 månader eller knappt 4 procent jämfört med 2018. Lån på 350 000 kronor hade en genomsnittlig löptid på drygt 11 år. Och hälften av dessa lån hade en löptid mellan 10 år och 12 år. Den månatliga amorteringen vid rak amortering av lån med storlek på 350 000 kronor och en löptid på 136 månader uppgick till knappt 2 600 kronor år 2020. Den genomsnittliga löptiden för lån på 350 000 kronor år 2020 har ökat med 7,5 månader eller knappt 6 procent jämfört med 2018 (se diagram 9).

9. Löptid för blancolån uppdelat efter lånestorlek (tkr) och år

Källa: FI

Anm.: Avser genomsnitt. Ungefär 3 000 blancolån från upp till 21 långivare ingår per år.

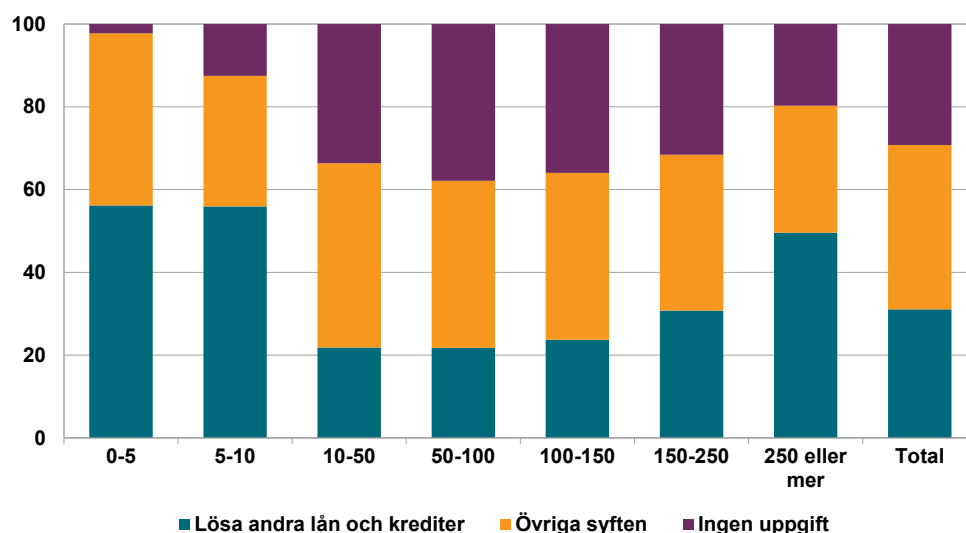
Mellan 2019 och 2020 ser vi endast små förändringar i löptiderna. För vissa storlekar har genomsnittlig löptid minskat något och för andra storlekar har den ökat något. Om lånen amorteras med samma belopp varje månad (rak amortering), motsvarar skillnaden i löptid mellan 2019 och 2020 cirka 50 kronor i månatlig amortering för de olika lånestorlekarna.

Blancolån användes ofta för att lösa tidigare lån

Det vanligaste syftet med blancolån var att lösa andra lån och krediter. Ungefär en tredjedel av alla blancolån i kartläggningen hade det syftet angivet. Det var vanligare att de små blancolånen, upp till 10 000 kronor, användes för att lösa andra lån. Men även större lån användes för detta syfte (se diagram 10). För en tredjedel av lånen saknas uppgift om syfte. Bland lånen där ett syfte finns angivet användes 44 procent av blancolånen för att lösa befintliga lån och krediter. År 2019 var andelen 38 procent, men uppgifter om syftet saknades för nära 4 av 10 lån.

10. Syfte med blacolån uppdelat efter lånestorlek (tkr)

Procent

Källa: FI

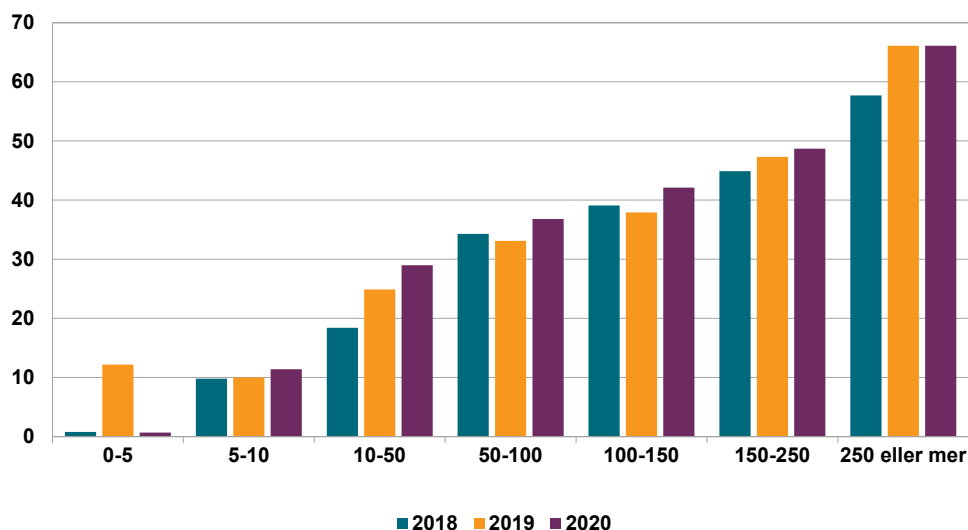
Att låntagare använder lån för att lösa befintliga lån kan vara ett tecken på att de aktivt söker bättre lånevillkor för sina befintliga lån, till en lägre ränta. Men om låntagaren väljer en längre löptid för att sänka sin månadsbetalning så påverkas totalkostnaden för lånet. Om låntagaren samtidigt utökar sina lån kan det vara ett tecken på skulduppbyggnad som i förlängningen kan leda till betalningsproblem.

Många blacolån togs genom en låneförmedlare

En låneförmedlare fungerar som en mellanhand mellan en långgivare och en låntagare som vill ta ett lån. Låntagare kan genom förmedlare jämföra erbjudanden om lån hos flera olika långgivare vilket kan göra det lättare att hitta bättre villkor. Låneförmedlarens roll som mellanhand innebär ofta att en ersättning blir betald av den långgivare som får lånet förmedlat till sig. Denna ersättning kan leda till en högre kostnad för låntagaren. Knappt 40 procent av blacolånen gick genom en förmedlare 2020, och det är ungefär samma andel som 2019. För blacolån under 10 000 kronor var andelen förmedlade lån 4 procent jämfört med drygt två tredjedelar av lånen över 250 000 kronor (se diagram 11). Nischbanker stod för nära sju av tio förmedlade lån.

11. Andel blancolån genom låneförmedlare uppdelat efter lånestorlek (tkr) och år

Procent

Källa: FI

Unga lånar oftare hos konsumentkreditinstitut

Bland låntagare under 25 år tog nästan fyra av tio blancolån från ett konsumentkreditinstitut (se tabell 5). Låntagare med en månadsinkomst under 15 000 kronor före skatt tog nästan hälften av blancolånen hos konsumentkreditinstitut jämfört med endast 4 procent för låntagare med inkomster över 45 000 kronor. Låntagare med höga inkomster lånade främst från en storbank eller nischbank.

Tabell 5. Blancolåntagare uppdelade efter långivargrupp och ålder

Procent

	Storbanker	Nischbanker	Kortbolag	SFB	KKRI	Total
18-24	32,5	23,3	4,5	1,7	38,1	100
25-34	32,5	38	5	2	22,5	100
35-44	30,4	48,8	6,6	1,6	12,6	100
45-54	28,9	52,8	6,4	2,1	9,9	100
55-64	26,5	54,5	7,3	1,5	10,2	100
Äldre än 64	22,4	65,7	5,4	0,3	6,2	100
Alla	30	46,2	5,4	1,8	16,1	100

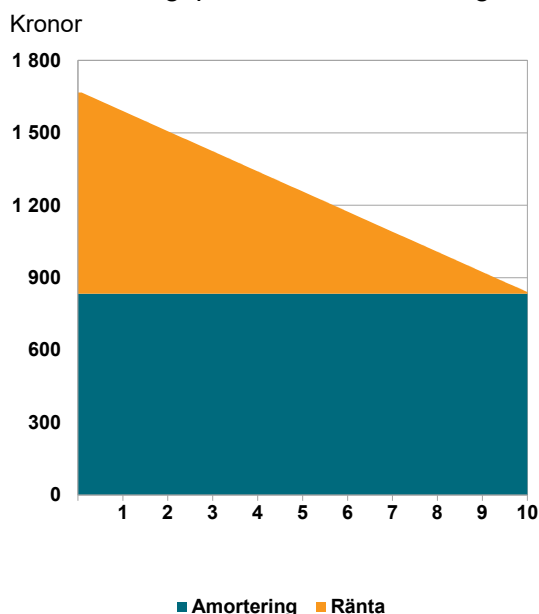
Källa: FI

Anm.: Se Tabell 1 för beskrivning av långivargrupper.

Faktaruta – Rak amortering och annuitet

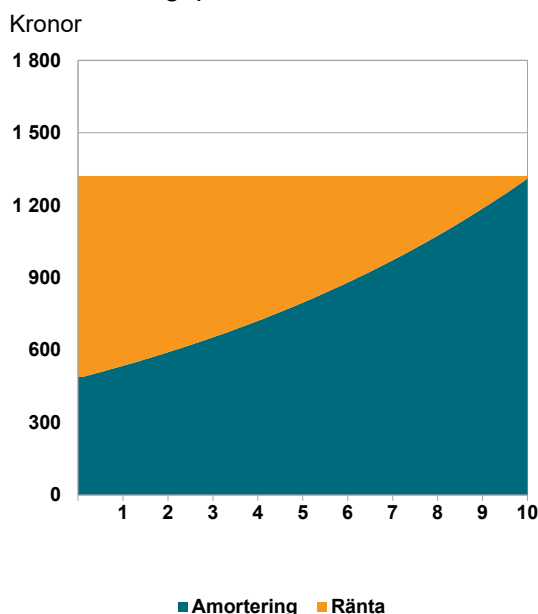
Rak amortering betyder att låntagaren amorterar samma belopp vid varje betalningstillfälle under hela löptiden. Det innebär att räntekostnaden minskar vid varje betalningstillfälle, eftersom lånet minskar. Ett annuitetslån har samma månadsbelopp för ränta och amortering vid varje betalning under lånets hela löptid. Men fördelningen mellan ränta och amortering förändras över tid. I början består månadsbetalningen främst av ränta och mot slutet främst av amortering. Annuitetslån ger därför en lite lägre månadsbetalning inledningsvis men kostar i slutändan lite mer. För att illustrera skillnaden mellan rak amortering och annuitet använder vi ett exempellån på 100 000 kronor med en ränta på tio procent och en löptid på tio år. Utgiften (räntekostnaden) för lånet vid rak amortering och annuitetsamortering blir 50 400 respektive 58 600 kronor (se diagram 12 och 13).

12. Betalningsplan för rak amortering

Källa: FI

13. Betalningsplan för annuitet

Källa: FI

Annuitetslån har vissa fördelar jämfört med rak amortering. Till exempel är det exakta månadsbeloppet mer förutsägbart och det kan därför vara lättare för låntagaren att skapa sig en uppfattning om hur mycket lånet kommer att belasta ekonomin varje månad. Under första halvan av lånets löptid är dessutom månadsbetalningen lägre, vilket kan vara gynnsamt för låntagare vars inkomster stiger över tiden. Men annuitetslån har även vissa nackdelar. Givet samma ränta och löptid har annuitetslån alltid högre totala räntebetalningar (nominellt). Omdessutom lånet ersätts med ett nytt lån efter en kort tid har låntagaren endast amorterat en liten del av lånet.

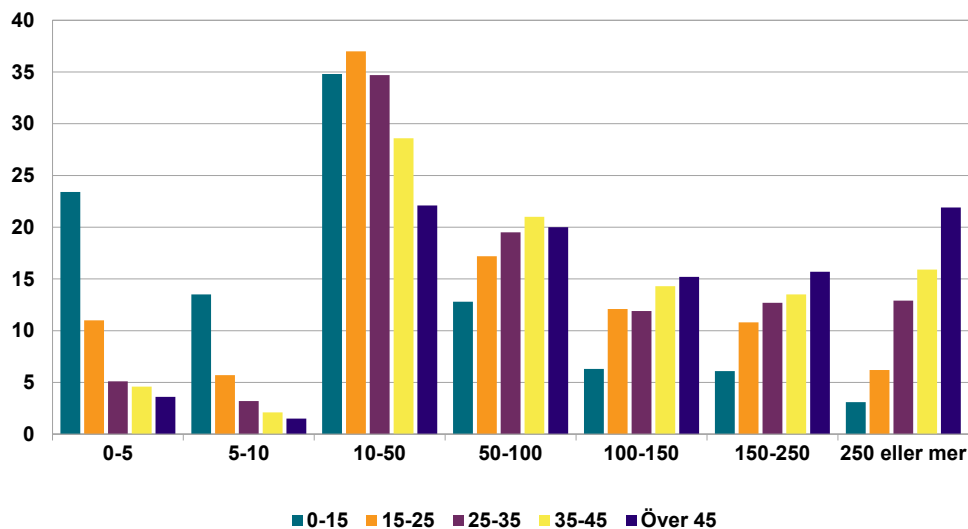
Låntagare med högre inkomster lånade mer

De yngsta och äldsta låntagarna tog de minsta blancolånen. I gruppen låntagare under 25 år var medianlånet cirka 32 000 kronor jämfört med 69 000 kronor för övriga låntagare. Knappt 4 procent av låntagarna med blancolån hade en inkomst före skatt under 15 000 kronor. Det var ungefär samma andel som 2019.

Låntagare med en inkomst före skatt under 15 000 kronor tog nästan vart fjärde blancolån under 5 000 kronor. (se diagram 14). Även om stora lån är vanligare bland låntagare med höga inkomster så tar låntagare med lägre inkomster också stora lån. Personer med en månadsinkomst före skatt under 25 000 kronor tog 17 procent av lånen över 100 000 kronor 2020, vilket är tre procentenheter mindre jämfört med 2019. För dessa låntagare uppgick inkomsten efter skatt i genomsnitt till knappt 14 800 kronor. Månadsbetalningen för lånet var 3 400 kronor i genomsnitt, vilket motsvarar drygt en femtedel av deras inkomst efter skatt. Genomsnittlig löptid var drygt sju år. Att det ofta är låntagare med högre inkomst som tar de största lånen är bra för konsumentskyddet, eftersom individer med låg inkomst har en förhöjd sannolikhet att få betalningsproblem.¹⁴ Låginkomsttagare är också tydligt överrepresenterade bland de som får skuld hos Kronofogden.¹⁵

14. Andel blancolån uppdelade efter låntagarnas inkomst före skatt (tkr/mån) och lånestorlek (tkr)

Procent

Källa: FI

Anm.: Avser blancolån med en rapporterad inkomst. Lån med medlåntagare är exkluderade.

¹⁴ Se Andersson, M.K. och G. Förster (2021), "Varför får vissa låntagare betalningsproblem", FI-analys 29, Finansinspektionen.

¹⁵ Se Andersson M.K., A. Bergling och M. Üye (2021), "Lån, betalningsproblem och skuld hos Kronofogden", FI-analys 32, Finansinspektionen.

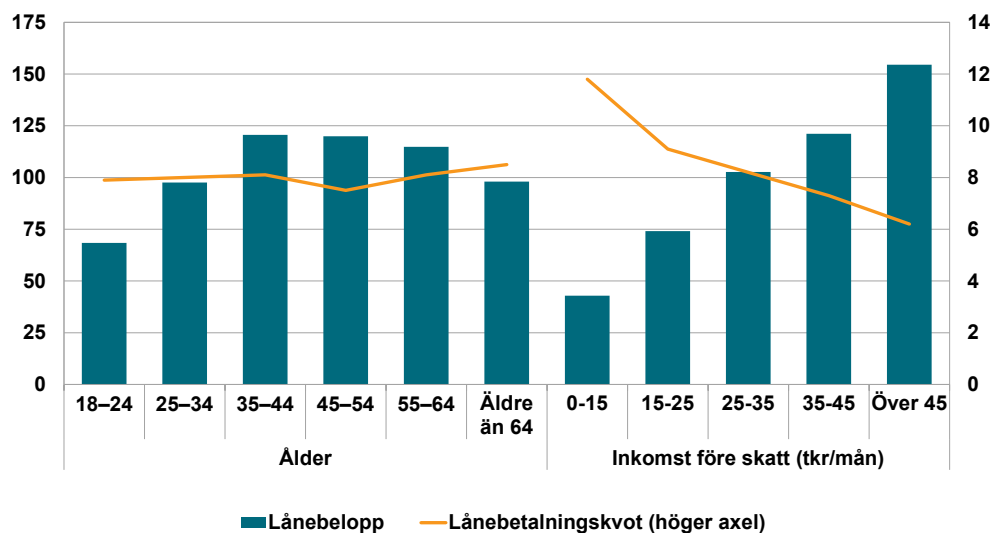
Lånebetalningar i förhållande till inkomsten minskar

Även om låntagare med lägre inkomster ofta lånar mindre kan lånets påverkan på deras hushållsekonomi ändå bli stor. Vi har beräknat storleken på låntagarens månadsbetalningar baserat på lånebelopp, den effektiva räntan och den avtalade löptiden. Lånebetalningskvoten anger hur stor del av inkomsten som låntagaren betalar i räntor och amorteringar varje månad.

De yngsta och äldsta låntagarna tog i genomsnitt mindre lån men hade ungefär samma lånebetalningskvot, för lånet i kartläggningen, som övriga låntagare. Genomsnittslånet för låntagare under 25 år var 68 600 kronor och var tionde lån var över 200 000 kronor. Lånebetalningskvoten var i genomsnitt 8 procent för alla åldersgrupper. Men lånebetalningskvoten är högre för låntagare med lägre inkomster, även om de lånar mindre jämfört med andra grupper. Låntagarna med en månadsinkomst under 15 000 kronor före skatt lånade i genomsnitt 43 000 kronor och betalade knappt 12 procent av inkomsten i räntor och amorteringar. Det kan jämföras med gruppen låntagare med de högsta inkomsterna som trots ett i genomsnitt tre gånger högre lånebelopp hade hälften så hög lånebetalningskvot (se diagram 15).

15. Lånebelopp och lånebetalningskvot för blancolån uppdelade efter ålder och inkomst före skatt (tkr/mån)

Tusentals kronor, procent

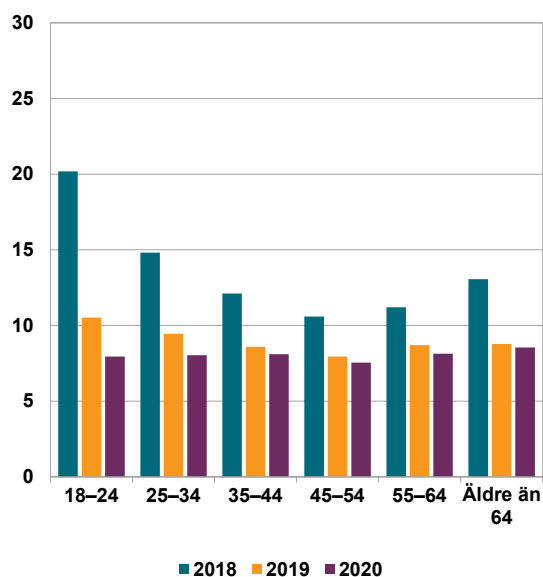
Källa: FI

Anm.: Avser genomsnitt. Lånebetalningskvoten beräknas som första månadsbetalningen vid rak amortering för ränta plus amortering i förhållande till låntagarens inkomst efter skatt. Om annuitet används blir lånebetalningen lägre under lånets första hälft.

Vi bortser från ränteavdraget i beräkningen av lånebetalningskvoten.¹⁶ Det ger en mer rättvisande bild av månadsbetalningens storlek och därmed av låntagarens faktiska kassaflöde för lånet i kartläggningen en vanlig månad. Det är dessutom relativt ovanligt att låntagare jämför. Det är särskilt relevant när vi analyserar lån med relativt kort löptid. Lånebetalningskvoten för låntagare med blancolån i kartläggningen var genomsnitt 8 procent 2020. Det var oförändrat jämfört med 2019 men lägre än 2018 då genomsnittet var drygt 13 procent. Flera faktorer kan förklara minskningen, bland annat lägre räntor för små blancolån, något längre löptider för stora blancolån och högre inkomster hos de som lånar. För lån upp till 5 000 kronor har lånebetalningskvoten minskat från 14 procent 2018, till 8,5 procent 2019 och sedan ned till 5 procent 2020. Jämfört med 2018 har lånebetalningskvoterna minskat för alla åldersgrupper, särskilt för unga låntagare (se diagram 16). Låntagarna med de lägsta inkomsterna betalade betydligt mindre av sin inkomst i lånebetalningar jämfört med framförallt 2018 (se diagram 17).

16. Lånebetalningskvot för blancolån uppdelat efter ålder och år

Procent

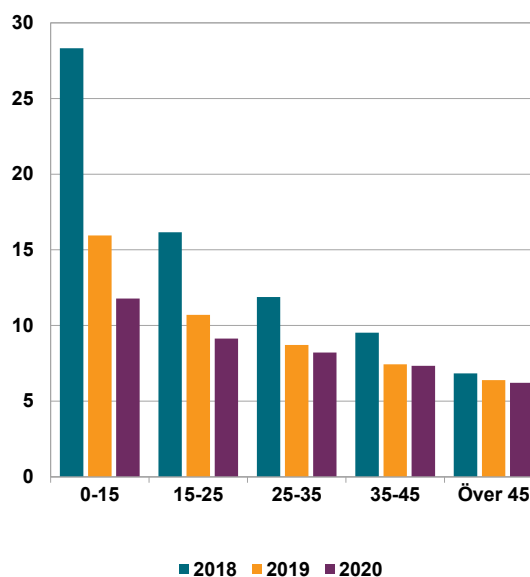

Källa: FI

Anm.: Avser genomsnitt vid rak amortering.

17. Lånebetalningskvot för blancolån uppdelat efter inkomst före skatt (tkr/mån) och år

Procent

Källa: FI

Anm.: Avser genomsnitt vid rak amortering.

¹⁶ En låntagare kan under vissa omständigheter göra ett ränteavdrag för räntekostnaden på lånet. Ränteavdraget är 30 procent upp till 100 000 kronors underskott och därefter 21 procent på överstigande belopp. Det är den ordinarie nominella räntan som är inbetald under året som låntagaren kan göra avdrag för. Avdrag medges även om lånet blir återbetalt i förtid. Andra utgifter förknippade med lånet såsom eventuella uppläggnings-, avi- eller påminnelseavgifter liksom ränta som lagts till skulden (dröjsmålsränta) är inte avdragsgill. För vissa konsumtionslån kan därför inte ränteavdrag göras för delar av avgifterna. För en genomgång av ränteavdrag se Almenberg och Andersson (2020).

Lånen amorteras vanligen med rak amortering eller som annuitet. I beräkningen har vi använt den beräknade månadsbetalningen vid rak amortering för alla lån. Det betyder att de låntagare som har ett annuitetslån har en lägre lånebetalningskvot under lånets första hälft. I takt med amorteringar sjunker lånebetalningskvoten för lån med rak amortering mer än annuitetslån under löptidens första halva. Annuitet användes för knappt 60 procent av blancolånen och 94 procent av objektslånen. Andelen blancolån med annuitet ökar med storleken på lånet. Tre av fyra nya blancolån över 250 000 kronor var ett annuitetslån. Lånebetalningskvoten för blancolån var i median 5,6 procent vid rak amortering.¹⁷ För blancolån över 250 000 kronor uppgick medianlånet till 330 000 kronor och medianen för lånebetalningskvoten vid rak amortering till 16,3 procent.¹⁸ En av tio låntagare med ett nytt blancolån över 250 000 kronor, och med rak amortering, hade en lånebetalningskvot över 28 procent.

För objektslån var lånebeloppen större och lånebetalningskvoterna högre jämfört med blancolån. Förutom att lånen var större hade objektslånen i genomsnitt kortare löptider än blancolån av motsvarande storlek, vilket ger högre månadsbetalningar men under en kortare tid. Nästan alla objektslån i kartläggningen var annuitetslån. Även för objektslån ser vi att låntagare med låga inkomster lånar mindre, men betalar ändå mer för lånet i förhållande till inkomsten. I genomsnitt betalade låntagarna 14 procent av sin disponibla inkomst i räntor och amorteringar för sitt objektslån. Det är ungefär samma andel som 2018 och 2019. För objektslån över 250 000 kronor uppgick lånebetalningskvoten till drygt 24 procent.

Faktaruta – Ett stort blancolån kan påverka hushållsekonomi i liknande utsträckning som ett bolån

Bolån är betydligt större än konsumtionslån. Ändå kan månadsbetalningen för ett större blancolån vara jämförbar med den för ett bolån. Det genomsnittliga bolånet i vår senaste bolåneundersökning¹⁹ var 2,5 miljoner kronor och hade en ränta på 1,55 procent. Återbetalningstiden för bolånet beror främst på belåningsgraden och hushållets skuldkvot. Vanligen amorterar nya bolånetagare mellan en och tre procent av lånet årligen.

Ett blancolån på 300 000 kronor hade i genomsnitt en effektiv ränta på cirka sju procent och en löptid på ungefär 10 år. Vi redovisar en rak amorteringstakt för båda lånen eftersom bolån vanligen amorteras med ett fast månadsbelopp. Om vi

¹⁷ Genomsnittet var 8 procent. Vid annuitetslån uppgick genomsnittet till 6,9 procent och medianen till 4,9 procent.

¹⁸ Vid annuitetslån uppgick medianen till 13,4 procent.

¹⁹ Se rapporten Den svenska bolånemarknaden 2021

skulle använda annuitet, som är vanligast för större blacolån, skulle månadsbetalningen bli lägre under lånets första hälft.²⁰ Med sju procents ränta blir den första månadsbetalningen för blacolånet på 4 250 kronor, varav 1 750 kronor är räntebetalning före ränteavdrag. Vid tio procents ränta är månadsbetalningen nästan lika stor som ett bolån med en procents amortering (se tabell 6).

Tabell 6. Månadsbetalning för ett stort blacolån jämfört med ett bolån

	Blacolån		Bolån	
Lånebelopp (tkr)	300	300	2 500	2 500
Effektiv ränta (%)	7	10	1,55	1,55
Löptid (År)	10	10	100	50
Årstakt amortering (%)	10	10	1	2
Månadsbetalning första månaden före ränteavdrag (kr)	4 250	5 000	5 313	7 396
- Varav amortering (kr)	2 500	2 500	2 084	4 167
- Varav ränta (kr)	1 750	2 500	3 229	3 229
Månadsbetalning första månaden efter ränteavdrag (kr)	3 725	4 250	4 344	6 427
- Varav amortering (kr)	2 500	2 500	2 084	4 167
- Varav ränta (kr)	1 225	1 750	2 260	2 260

Källa: FI

Drygt 70 procent av de som tog ett nytt blacolån över 250 000 kronor hade också ett befintligt bolån. Ett bolån tillsammans med ett stort blacolån kan göra att låntagaren binder upp en stor del av inkomsten i lånebetalningar. En sådan låntagare kan vara särskilt sårbar för försämrade ekonomiska förhållanden, som högre ränta eller negativa livshändelser som påverkar inkomsten.

Små lån har höga räntor men kort löptid

Små blacolån har oftast högre ränta än stora blacolån. För de minsta lånen var den nominella räntan i genomsnitt 22 procent. Och för de största lånen var den nominella räntan i genomsnitt 6,7 procent. Reformen av högskostnadskrediter²¹ har genom ett tak för den nominella räntan haft en normerande effekt på marknaden för små blacolån.²² Inget blacolån i kartläggningen 2020 hade en nominell ränta

²⁰ Vid 7 procents ränta blir den månatliga annuiteten under lånets löptid 3 483 kronor och vid 10 procents ränta 3 964 kronor.

²¹ En högskostnadskrediter är ett lån till konsumenter där den effektiva räntan överstiger referensräntan plus 30 procentenheter. Lånen kallades tidigare snabbblån. För dessa lån finns ett räntetak för den nominella räntan motsvarande referensräntan plus 40 procentenheter. Vid tidpunkten för kartläggningen uppgick räntetaket till 39 procent. Förutom ett räntetak finns även ett kostnadstak.

²² Se Andersson, M.K., T. Aranki och A. Hult (2020), "Färre högskostnadskrediter efter nya regler", FI-analys 22, Finansinspektionen.

över 39 procent. Ungefär fyra av tio blancolån under 5 000 kronor och 12 procent av lån mellan 5 000 och 10 000 kronor hade en nominell ränta motsvarande räntetaket. Även om ett räntetak finns för den nominella räntan så kan den effektiva räntan för små lån var mycket hög på grund av mycket korta löptider (se tabell 7).²³ Långgivarna med högst effektiva räntor på lån under 5 000 kronor hade en genomsnittlig löptid på cirka en månad.

Tabell 7. Räntor för blancolån uppdelat efter lånestorlek (tkr)

Procent							
Nominell	0-5	5-10	10-50	50-100	100-150	150-250	250 eller mer
Medel	22,0	15,4	9,7	6,7	6,6	6,2	6,7
Median	11,9	10,2	7,0	5,8	5,5	5,3	6,0
Effektiv							
Medel	9 571,1	47,6	13,0	7,8	7,5	7,0	7,3
Median	12,9	11,0	9,1	6,5	6,4	6,1	6,5

Källa: FI

Långgivare kan tjäna pengar på stora lån under lång tid och på små lån under kort tid. I det senare fallet har lånet ofta en högre ränta. Det finns även bolag som ger lån till låntagare som anses mer riskfyllda, exempelvis låntagare med låga inkomster eller tidigare betalningsanmärkning. Räntorna på de lånen är oftast högre för att kompensera för risken i utlåningen. De små lånebeloppen med höga räntor kommer främst från konsumentkreditinstitut (se tabell 8). Kostnaden i kronor för små lån är liten, speciellt som låntagaren ofta betalar räntan under endast en kort tid. Men relativt sin storlek kostar ett litet lån mycket.

Tabell 8. Räntor för blancolån uppdelat efter långivargrupp

Procent					
Nominell	Storbanker	Nischbanker	Kortbolag	Säljfinansbolag	Konsumentkreditinstitut
Medel	4,9	7,4	10,6	11,2	19,3
Median	4,9	6,8	10	10,3	12,9
Effektiv					
Medel	5,4	8,3	12	12,4	4 298,8
Median	5,2	7,3	10,6	11	14,3

Källa: FI

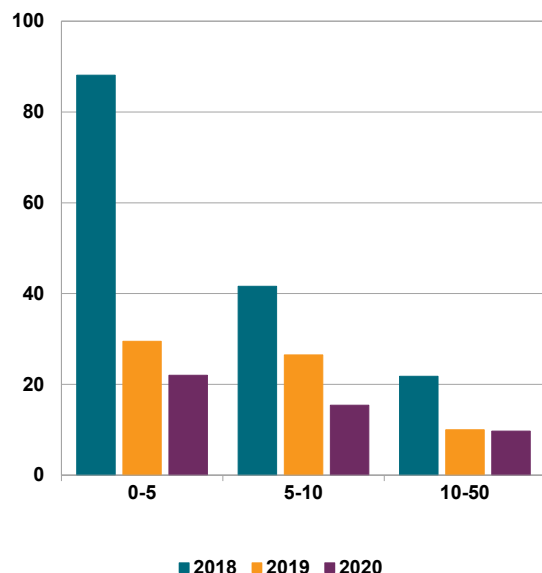
Före de nya reglerna för högkostnadskrediter var den genomsnittliga nominella räntan på lån under 5 000 kronor 88 procent (se diagram 18). De nominella

²³ Den effektiva räntan tar, förutom (nominella) räntan, hänsyn till olika avgifter som lånet kan vara förknippade med.

räntorna för blancolån över 50 000 kronor är relativt stabila över tid, men har minskat något jämfört med 2019 (se diagram 19).

18. Nominell ränta för mindre blancolån uppdelat efter lånestorlek (tkr)

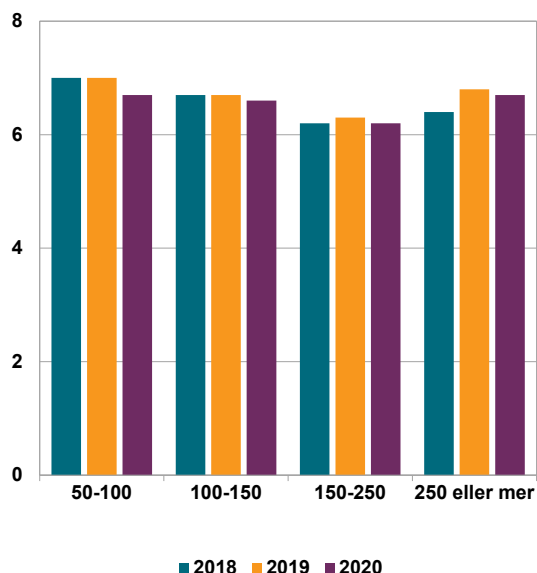
Procent

Källa: FI
Anm.: Avser genomsnitt.

19. Nominell ränta för större blancolån uppdelat efter lånestorlek (tkr)

Procent

Källa: FI
Anm.: Avser genomsnitt.

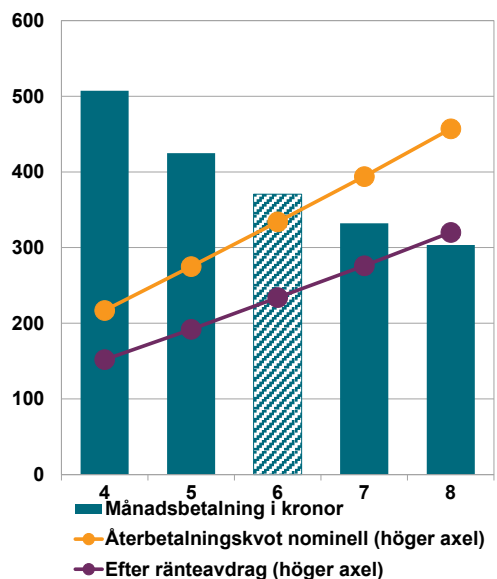
Faktaruta – Löptidens påverkan på månadsbetalningen och totalkostnaden för lånet

Givet storlek på lån och ränta finns det en avvägning mellan en kortare och en längre löptid. Ett lån med en kort återbetalningstid innebär en högre månadsbetalning under en kortare tid, men ger samtidigt en lägre (nominell) återbetalningskvot.²⁴ För att illustrera relationen mellan löptid och totalkostnad har vi utgått från två vanliga storlekar på blancolån i kartläggningen, 20 000 kronor och 200 000 kronor. Vi antar att lånen är annuitetslån där samma belopp betalas varje månad under lånets löptid. Den genomsnittliga effektiva räntan för dessa lån var cirka 10 procent respektive 6 procent. Det mindre lånet hade en genomsnittlig löptid på knappt sex år och det större tio år. Det mindre lånet får då månadsbetalningen på 371 kronor och en totaltotaltotala räntebetalning på 6 677 kronor. Det ger en nominell återbetalningskvot på 133 procent. Efter ränteavdrag minskar återbetalningskvoten till 123 procent (se diagram 20).

²⁴ Vi beräknar den totala utgiften (ränta och amortering) med hjälp av den effektiva räntan och löptiden. Genom att dela den med storleken på lånet kan vi beräkna återbetalningskvoten. Till exempel, ett lån på 100 000 kronor med en samlad utgift för räntor och andra avgifter på 30 000 kronor under lånets löptid ger en nominell återbetalningskvot på 130 procent. Nominell betyder före effekt av inflation. Inflation gör att lånebetalningarnas reala påverkan på låntagarens ekonomi minskar över tid.

20. Månadsbetalning i kronor och återbetalningskvot för ett annuitetslån på 20 tkr vid olika löptider (år)

Kronor, Procent

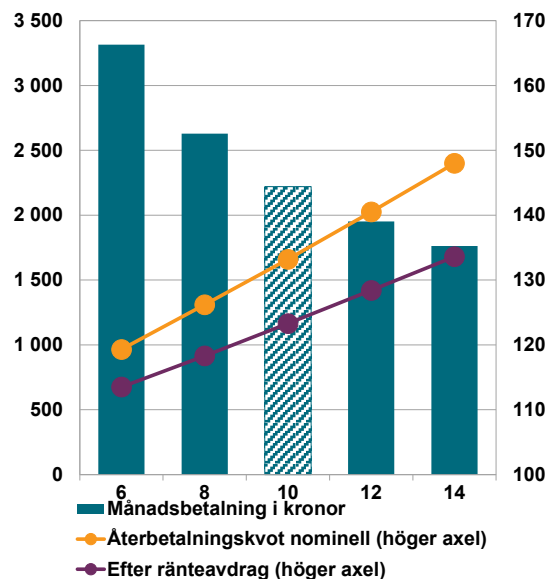

Källa: FI

Anm.: Exemplet avser ett annuitetslån med 10 procents effektiv ränta. Den streckade stapeln visar genomsnittliga löptiden för lånestorleken.

21. Månadsbetalning i kronor och återbetalningskvot för ett annuitetslån på 200 tkr vid olika löptider (år)

Kronor, Procent

Källa: FI

Anm.: Exemplet avser ett annuitetslån med 6 procents effektiv ränta. Den streckade stapeln visar genomsnittliga löptiden för lånestorleken.

Om löptiden för lånet är fyra år ökar månadsbetalningen med 37 procent till 507 kronor. Men återbetalningskvoten minskar samtidigt, tack vare den kortare löptiden, till 122 procent. Efter ett ränteavdrag blir återbetalningskvoten i exemplet 115 procent. För det större lånebeloppet på 200 000 kronor och med en ränta på 6 procent varierar den nominella återbetalningskvoten i exemplet mellan 119 procent vid en löptid på 6 år och 148 procent vid en löptid på 14 år (se diagram 21).

För ett lån med lång löptid kommer inflationsutvecklingen ha en betydande påverkan på den reala kostnaden för lånet. För lånet på 200 000 kronor var den nominella återbetalningskvoten 133 procent vid en löptid på 10 år. Om den årliga inflationen skulle vara 2 procent under löptiden blir den reala återbetalningskvoten före ränteavdrag cirka 121 procent. Den reala kostnaden för lånet är alltså 12 procentenheter lägre. Månadsbetalningens storlek i förhållande till inkomsten kommer dessutom sjunka över tid i takt med att inkomsterna hos låntagaren ökar. Det medför att lånebetalningarna kommer att belasta låntagarens ekonomi allt mindre över tid – lånebetalningskvoten sjunker. Det gäller speciellt lån med rak amortering.

Var sjätte blanco- och objektslånetagare får underskott i vår kvar-att-leva-på-beräkning

För att bedöma hur väl låntagare med nya blanco- och objektslån klarar sina betalningar i ett stressat läge analyserar vi hur högre räntor för befintliga och nya lån påverkar låntagarnas kassaflöde. Vi har använt en förenklad Kvar-att-leva-på-beräkning (KALP) som utgår från låntagarnas inkomst efter skatt. Från inkomsten drar vi bort lånebetalningar (räntor före skatteavdrag plus amorteringar) för det nya lånet och för befintliga lån, samt schabloner för levnads- och boendekostnader.²⁵ Vi har använt Kronofogdens normalbelopp som schabloner. Dessa ligger till grund för löneutmätning och skuldsanering. Normalbeloppen är lägre än Konsumentverkets och bolånebankernas schabloner vid kreditprovning för bolån och kan tolkas som ett existensminimum.²⁶

Efter bearbetning finns cirka 17 000 låntagare med blancolån och 6 500 med objektslån.²⁷ Låntagare med underskott eller små överskott i vår KALP-beräkning har en förhöjd sannolikhet att få betalningsproblem.²⁸ Ett lån som blir beviljat trots underskott kan vara ett tecken på en bristfällig kreditprovning. Men det kan också finnas uppgifter om kundens ekonomi som inte ingår i kartläggningen. Det kan även vara så att låntagaren har ett sparande som hen kan använda om de ekonomiska förutsättningarna försämras. Och låntagare kan ha betalningar för befintliga lån som avviker från de schabloner vi använder. Därför är våra beräkningar en uppskattning av låntagares faktiska kassaflöde.

Några hade underskott innan de tog det nya lånet

Knappt tre procent av låntagarna under 2020 med ett nytt blancolån hade ett underskott i vår förenklade KALP-beräkning innan betalning för befintliga lån (de som en kreditgivare ser på en kreditupplysning eller frågar låntagaren om) och nya lån. Motsvarande andel för låntagare med ett nytt objektslån var knappt 3,5 procent (se diagram 22). När vi inkluderar betalningar för befintliga lån ökar andelen med underskott för de med ett nytt blanco- och objektslån till 8,6 respektive 6 procent.

²⁵ Se appendix för schabloner. Skälet till att vi inte använder ränteavdraget är att vi inte vet vilka låntagare som jämkar och på så sätt minskar sina löpande lånebetalningar. Det ger också en mer rättvisande bild av hushållets faktiska kassaflöde en vanlig månad. Det är särskilt relevant när vi analyserar krediter med relativt kort löptid. Att inte inkludera ränteavdraget och att använda rak amortering i våra beräkningar kommer resultera i ett något lägre överskott och något högre lånebetalningskvoter. Resultaten kan därför tolkas som ett konservativt sätt att räkna.

²⁶ Konsumentverkets schabloner utgår från vad de anser vara en rimlig konsumtion.

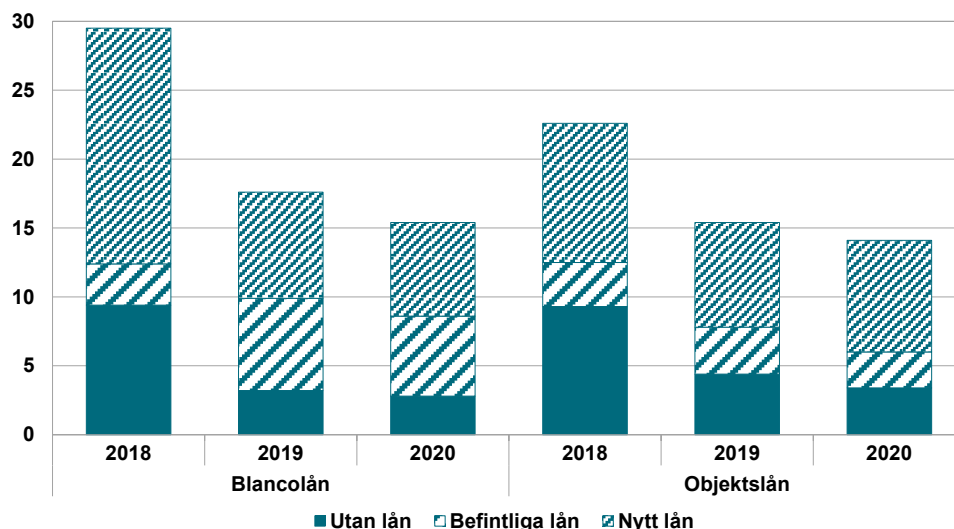
²⁷ Det motsvarar drygt 90 procent av låntagarna i kartläggningen med dessa lånetyper. Resultaten i årets rapport kan inte jämföras med tidigare år då urvalet inte är detsamma.

²⁸ Se Andersson, M.K. och G. Förster (2021), "Varför får vissa låntagare betalningsproblem?", FI-analys 29, Finansinspektionen. Om det är en eller två personer i hushållet är också en viktig aspekt. I materialet vet vi om det nya lånet har en eller två låntagare. För att bestämma antalet låntagare på befintliga lån har vi bland annat utgått från civilstånd. De som har medlåntagare har lägre levnads- och boendekostnader per person.

Dessa låntagare hade, enligt vår förenklade KALP-beräkning, ett underskott innan de blev beviljade det nya lånet som ingår i kartläggningen.

22. Andel låntagare med blancolån och objektslån med underskott per år

Procent

Källa: FI

Anm.: Streckade staplar visar ökningen i andelen låntagare med underskott när befintliga och nya lån blir inkluderade i KALP-beräkningen.

När vi även inkluderar betalningar på det nya blanco- och objektslånet ökar andelen låntagare med underskott till 15,4 respektive 14,1 procent. Andelen nya låntagare som får underskott har successivt minskat de senaste åren, även om andelen låntagare med underskott fortfarande är hög. Att färre låntagare får underskott kan bero på att nya låntagare har högre inkomster än tidigare år. Det kan också indikera att kreditprövningarna har blivit bättre.

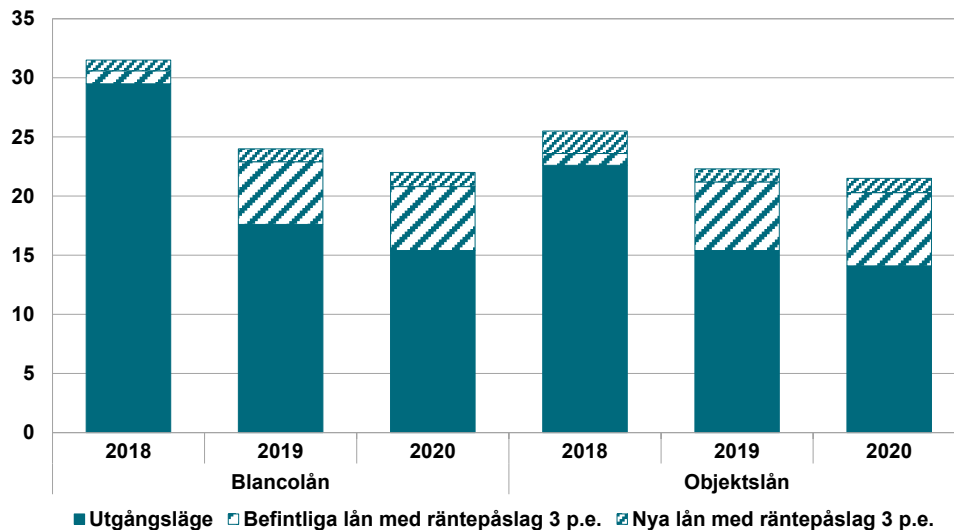
Räntekänsligheten hos låntagarna har minskat

Vi beräknar nya låntagares räntekänslighet genom att öka räntan på befintliga och nya lån och studera hur många som får underskott i vår KALP-beräkning. Utgångspunkten är att inkludera amorteringar vid alla räntenivåer. Andelen nya låntagare som får underskott vid tre procentenheters räntepåslag har successivt minskat de senaste åren (se diagram 23).

Vid detta räntepåslag får ungefär 22 procent av låntagare med ett nytt blanco- och objektslån underskott under 2020. Det är en ökning med cirka 6,5 respektive 7,5 procentenheter för blanco- och objektslån jämfört med utgångsläget. Det är något färre nya konsumtionslåntagare som får underskott jämfört med föregående år. Den största ökningen i andelen låntagare med underskott vid en räntehöjning beror på låntagarnas befintliga lån, exempelvis bolån.

23. Andel låntagare med blancolån och objektslån med underskott i månadsalkylen vid ett räntepåslag per år

Procent

Källa: FI

Anm.: Stapeln *Utgångsläge* motsvarar samtliga staplar i diagram 22. Räntan på befintliga och nya lån ökar med tre procentenheter. Löptiden är oförändrad. Förändringen i andelen låntagare med underskott med blancolån mellan 2018 och 2019 beror till stor del på grund av de regler som kom för så kallade högkostnadskrediter.

Kort- och kontokrediter

Kort- och kontokrediter skiljer sig från andra lån då de vanligtvis inte har en förutbestämd avbetalningsplan. Det finns i stället oftast ett lägsta belopp som låntagaren ska betala varje månad – vanliga belopp är 200 kronor eller 1/24-del av den utnyttjade krediten. Det förekommer två typer av krediter i kartläggningen:

- En *kortkredit* har ett förutbestämt utrymme som kredittagaren kan använda genom ett kreditkort. Ungefär 90 procent krediterna var kortkrediter år 2020.
- En *kontokredit* är kreditutrymmet som är kopplat till ett konto hos en bank eller butik.

Räntor är oftast standardiserade för kort- och kontokrediter. Den genomsnittliga effektiva räntan för kreditkort var ungefär 16 procent år 2020. Och för kontokrediter var den genomsnittliga effektiva räntan cirka 18 procent. I de flesta fall är kort- och kontokrediter räntefria om kreditnehavaren betalar det utnyttjade beloppet före förfallodatumet. I kartläggningen ingår bara nya kort- och kontokrediter som inneburit en kostnad för låntagaren. Sådana kostnader kan vara ordinarie ränta, dröjsmålsränta, påminnelse- eller förseningsavgift. En del kortkrediter har en årsavgift som inte varierar med utnyttjat belopp. Sådana avgifter leder inte enskilt till att krediten ingår i kartläggningen. Den genomsnittliga utnyttjade krediten, (det vi i kartläggningen kallar lån), var drygt 13 000 kronor, och cirka hälften av krediterna var mindre än 10 000 kronor. Alla olika grupper av långivare, förutom säljfinansbolag, erbjuder kort- eller kontokrediter.

Limiterna ökar med ålder och inkomst

Den genomsnittliga limiten – det maximala utrymme låntagaren kan utnyttja – var 28 000 kronor 2020 och hälften av limiterna var mindre än 20 000 kronor. Det var ungefär samma belopp som 2019.²⁹ När den beviljade limiten sätts i relation till låntagarnas inkomst efter skatt var den genomsnittliga limiten ungefär 110 procent av månadsinkomsten. Kvoten är något längre jämfört med tidigare år. Skillnaden i relationen mellan inkomst och limit var liten. Det betyder att limiterna ökade i kronor med stigande ålder och inkomster.

Det var viss skillnad mellan de olika långivargrupperna. Konsumentkreditinstituten beviljade de lägsta limiterna och storbanker tillsammans med kortbolag beviljade de största. Ungefär hälften av storbankernas kunder hade en limit som var 126 procent eller lägre än månadsinkomsten efter skatt. Motsvarande siffra för nischbanker och objektsfinansieringsbolag var cirka 90 respektive 70 procent.

²⁹ Siffrorna avser ett jämförbart stickprov eftersom det finns vissa avvikelser i rapporteringen mellan åren.

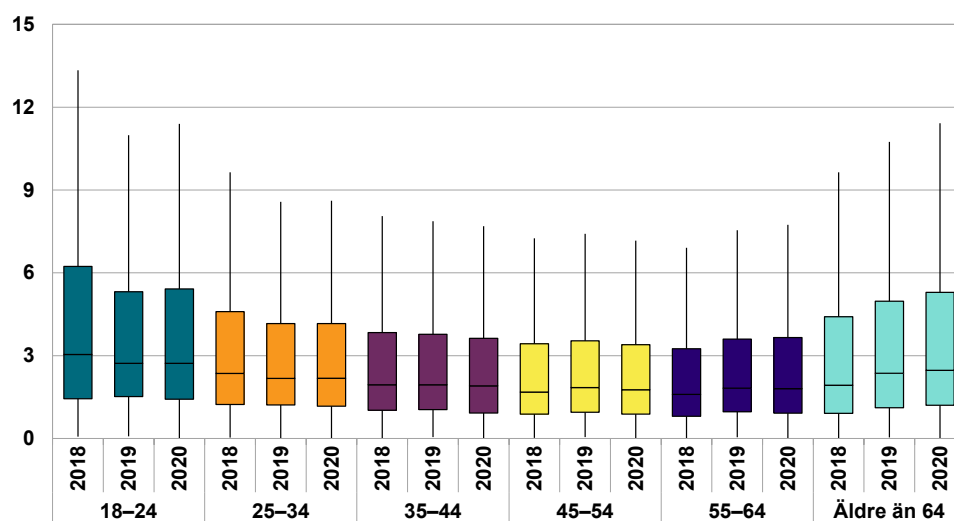
De flesta skulle kunna återbetala hela limiten inom tre månader

Vi har använt samma förenklade KALP-beräkning som för blanco- och objektslånen. för att bedöma låntagare med utnyttjade kort- och kontokrediter. Efter bearbetning finns det cirka 24 000 låntagare med en utnyttjad kort- eller kontokredit under 2020. Drygt 6 procent av låntagarna med kort- eller kontokrediter hade ett underskott under 2020 i vår förenklade KALP-beräkning utan nya och befintliga lånebetalningar. Beräkningarna visar att den inkomst som användes när limiten blev beviljad inte var tillräckligt hög för att täcka levnads- och boendekostnader. När vi inkluderar schabloner för betalningar av befintliga lån, ökar andelen låntagare med underskott till drygt 10 procent.

Eftersom kort- och kontokrediter oftast inte har en förutbestämd löptid liksom andra typer av lån är det svårt att uppskatta de framtida lånebetalningarna. Exempelvis kan en låntagare välja att betala det minsta beloppet, oftast 1/24-del, medan en annan låntagare kan välja att lösa hela beloppet vid ett tillfälle. Vi har därför valt att i stället beräkna hur lång tid det skulle ta för de låntagarna med ett positivt KALP-resultat att betala tillbaka krediten om den skulle utnyttja hela limiten. Vi ser att nästan alla låntagare med ett positivt KALP-resultat³⁰ kan betala tillbaka en fullt utnyttjad limit på mindre än ett år och mer än hälften kan betala tillbaka limiten inom tre månader (se diagram 24).

24. Antal månader för låntagare med kort- och kontokrediter att återbetala hela limiten

Månader

Källa: FI

Anm.: Se anmärkning i diagram 8.

³⁰ Där även lånebetalningar för befintliga lån ingår.

Fakturor och avbetalningar

Fakturor är undantagna från krav på kreditprövning och de flesta fakturor betalas innan de blir räntebärande. Volymen av räntebärande fakturor och avbetalningar har ökat jämfört med föregående år. En förklaring är förändrade konsumentbeteenden under pandemin.

I kartläggningen ingår bara de fakturor och avbetalningar som har inneburit en extra kostnad för låntagaren. Exempel på sådana kostnader är förseningsavgift, räntekostnad eller inkassoavgift. Det betyder att endast räntebärande fakturor finns i kartläggningen och inga konsumenter som har betalat sin faktura i tid. Bolagen i kartläggningen uppgav att mellan 80 och 98 av alla utställda fakturor under år 2020 inte innebar någon extra kostnad för konsumenten.³¹

Faktaruta – Fakturor är befriade från krav på kreditprövning

Konsumentkreditlagen och dess förarbeten anger att långgivaren ska samla in och använda tillräckliga uppgifter för att kunna bedöma låntagarens återbetalningsförmåga. Uppgifterna ska vanligen omfatta bland annat inkomst och befintliga lån. Fakturor, med kortare betalningstid än 90 dagar, är undantagna kravet på kreditprövning enligt konsumentkreditlagen. Det beror på att lagen vill ge möjlighet till företag att erbjuda varor eller tjänster utan att kräva kontantbetalning. En kreditprövning kan i dessa fall innebära en allt för omfattande administration för företag som inte har som uppgift att låna ut pengar. Men en långgivare kan välja att göra en kreditprövning även om det inte finns ett krav. Om långgivaren däremot erbjuder konsumenten att omvandla fakturan till en avbetalning måste de först göra en kreditprövning enligt konsumentkreditlagen.

När en konsument köper en vara eller tjänst, och inte väljer att betala direkt, kan hen ofta betala med faktura eller genom att dela upp köpet med en avbetalning. Vi har delat upp fakturor och avbetalningar i kartläggningen i tre olika typer:

1. Renodlade fakturaköp som har blivit räntebärande och som saknar möjlighet eller rättighet för fakturatagaren, att omvandla krediten till en avbetalning. Om kunden missar att göra en inbetalning kan dröjsmålsränta eller påminnelseavgift läggas på det ursprungliga beloppet. Mindre än en procent av alla fakturor och avbetalningar i kartläggningen hade detta upplägg.
2. Fakturaköp som har blivit räntebärande och som kan bli omvandlade till en avbetalning efter att fakturan ställts ut. Det var den vanligaste formen av

³¹ I kartläggningens fördjupningsfrågor har långgivarna angett andelen av alla fakturaköp under 2020 som har blivit räntebärande.

faktura och utgjorde 68 procent av fakturorna och avbetalningarna. Den sammanlagda volymen var 279 miljoner kronor.

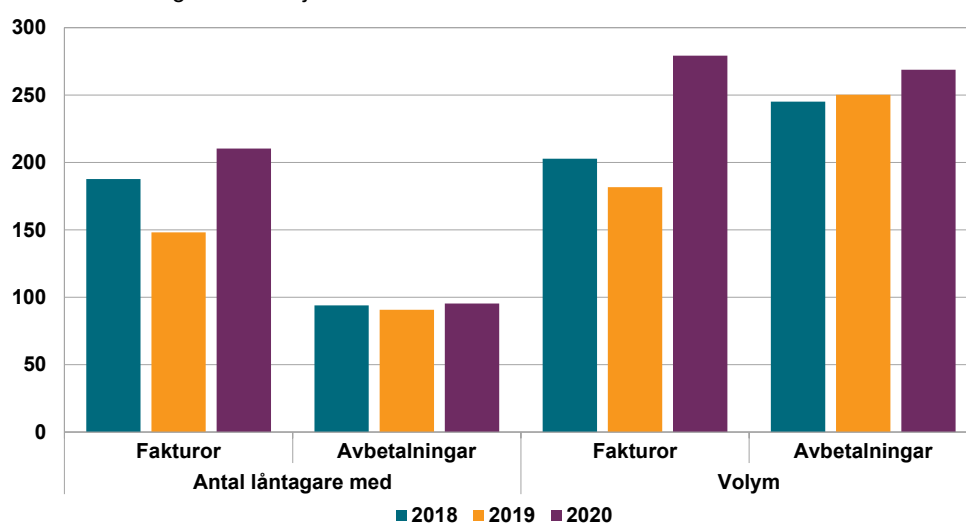
3. Resterande 32 procent är avbetalningar där kunden delar upp betalningen redan vid köptillfället. Den sammanlagda volymen var knappt 269 miljoner kronor

Volymen av räntebärande fakturor har ökat

Säljfinansieringsbolagen stod för 96 procent av fakturorna och 88 procent av avbetalningarna 2020. Det ingick 210 000 låntagare med fakturor och 95 000 låntagare med avbetalningar i kartläggningen. Det var 42 procent fler låntagare med fakturor och 5 procent fler med avbetalningar än i 2019 års kartläggning. Den utlånade volymen av fakturor ökade under samma period med 54 procent och avbetalningarna med 7 procent (se diagram 25). Även om köp med fakturor och avbetalningar har ökat under de senaste åren kan en del av den stora ökningen mellan 2019 och 2020 bero på tillfälligt förändrade konsumtionsmönster i och med pandemin. En ökad e-handel har lett till fler fakturaköp.

25. Antal låntagare och utlånad volym av fakturor och avbetalningar uppdelat per år

Tusentals låntagare och miljoner kronor

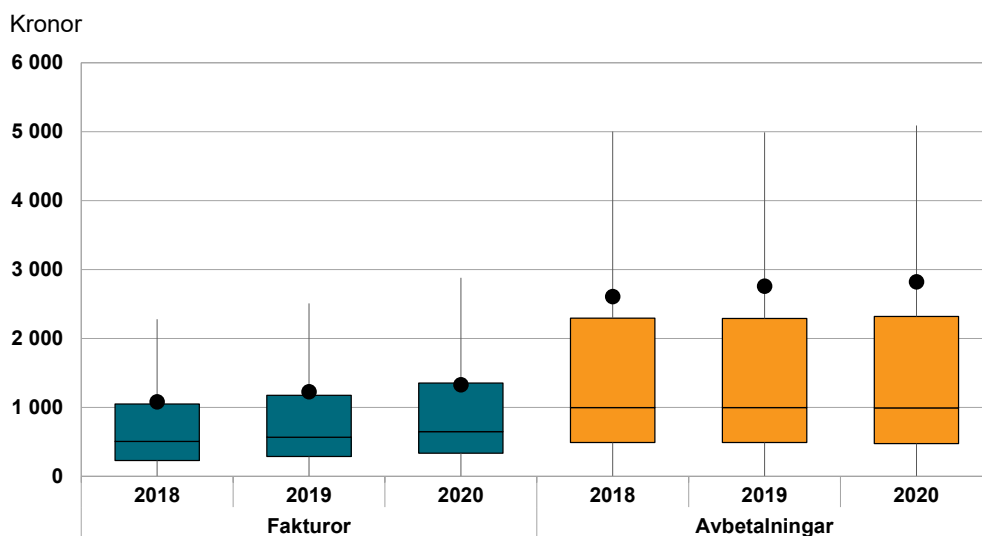

Källa: FI

Fakturaköp var på mindre belopp än avbetalningarna

Fakturabeloppen var mindre och mer koncentrerade än avbetalningsköp. Den genomsnittliga fakturan var drygt 1 300 kronor och medianbeloppet var cirka 650 kronor. Avbetalningar hade ett genomsnittsbelopp på ungefär 2 800 kronor men hälften av avbetalningarna var mindre än 1 000 kronor. Fördelningarna av lånestorlekar för räntebärande fakturor och avbetalningar är relativt oförändrade mellan åren (se diagram 26).

26. Fördelning av lånestorlekar (kr) för fakturor och avbetalningar uppdelat efter år

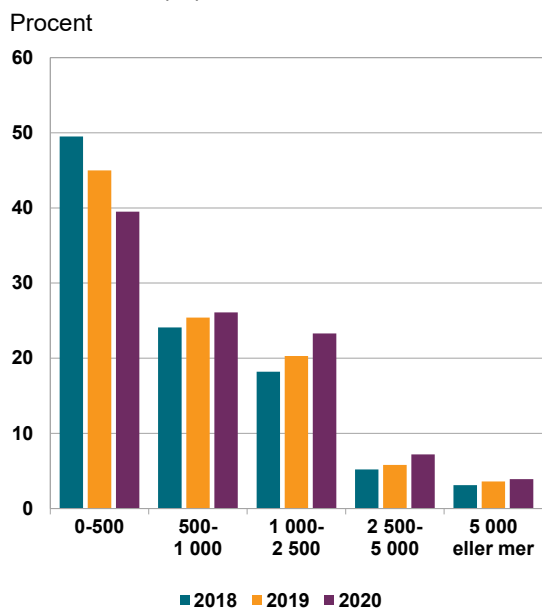

Källa: FI

Anm.: Se anmärkning i diagram 8.

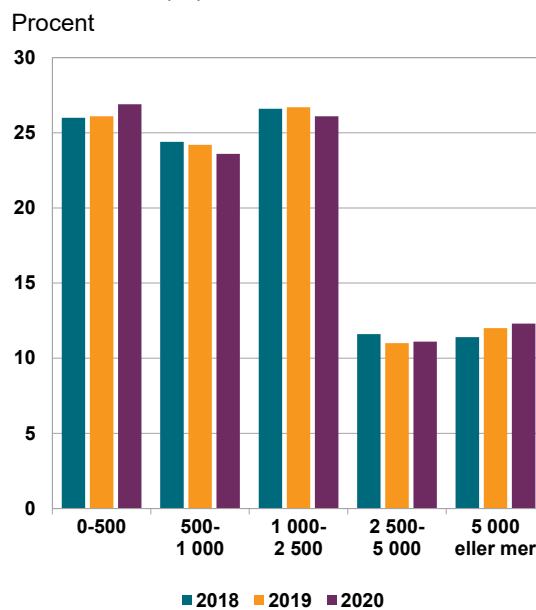
Hälften av avbetalningsköpen och två tredjedelar av fakturaköpen var mindre än 1 000 kronor (se diagram 27 och 28). Och knappt 40 procent av fakturorna understeg 500 kronor år 2020, vilket är en minskning jämfört med tidigare år.

27. Andel fakturor uppdelade efter lånestorlek (kr) och år

Källa: FI

28. Andel avbetalningar uppdelade efter lånestorlek (kr) och år

Källa: FI

Ungefär 9 av 10 fakturor hade en avtalad löptid på en månad eller kortare. Och knappt 90 procent av alla avbetalningar hade en löptid mellan tre och tolv månader. Den genomsnittliga effektiva räntan för fakturor var 4 procent och 23 procent för avbetalningarna under 2020. Då lånebeloppen var små och löptiderna korta blir den totala kostnaden i kronor oftast inte så stor för låntagaren. I genomsnitt betalade låntagare med en avbetalning knappt 160 kronor. Det motsvarar 10 procent utöver kostnaden för produkten eller tjänsten. Det är ungefär samma belopp och andel som förra året.

Var femte låntagare med avbetalningar hade underskott innan nya lånet togs

För att bedöma låntagare med avbetalningar har vi använt samma förenklade KALP-beräkning som för blanco- och objektslån, samt kort- och kontokrediter.³² Efter bearbetning finns cirka 82 600 låntagare med avbetalningar vi kan använda i analysen. Det motsvarar drygt 85 procent låntagarna med avbetalningar under 2020. Drygt var femte låntagare³³ som gjorde ett avbetalningsköp under 2020 hade ett underskott i vår förenklade KALP-beräkning utan nya och befintliga lånebetalningar.

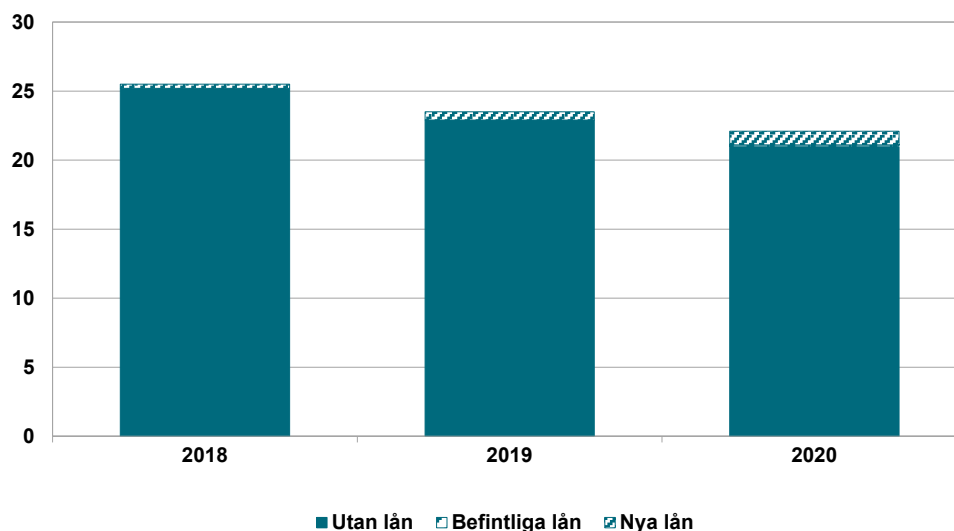
Beräkningarna visar att den inkomst som användes i ansökan av avbetalningen inte var tillräcklig för att täcka levnads- och boendekostnader. När vi inkluderar betalningar för befintliga lån och den nya avbetalningen öknar andelen med underskott marginellt. Att andelen med underskott endast ökar marginellt när vi beaktar befintliga och nya lån beror på att få långivare tar en kreditupplysning med befintliga lån eller frågar låntagaren. Det gör att vi inte kan räkna vad låntagarna betalar för befintliga lån, som vi gör för blanco- och objektslån.³⁴ Avbetalningarna var också oftast små vilket gör att deras påverkan på låntagarens ekonomi inte är så stor jämfört med bolån, objektslån och större blancolån. Andelen nya låntagare som får underskott har minskat de senaste åren (se diagram 29).

³² Fakturor behöver inte kreditprövas och vi har därför valt att exkludera dessa.

³³ Resultaten i årets rapport kan inte jämföras med tidigare år då urvalet inte är detsamma.

³⁴ Vi får inte in information om lån hos andra bolag i kartläggningen och de långivare som ger fakturor och avbetalningar tar inte heller in de uppgifterna.

29. Andel låntagare med avbetalning som hade underskott uppdelat per år
Procent

Källa: FI

Anm.: Streckad stapel är ökningen i andelen låntagare med underskott när befintliga och nya lån blir inkluderade i KALP-beräkningen.

Att färre låntagare får underskott kan bero på att nya låntagare har högre inkomster än tidigare år. Det kan också indikera att kreditprövningarna har blivit bättre. Även om andelen låntagare med underskott har minskat något är andelen fortfarande hög. Låntagare med underskott i förhållandet mellan inkomst och betalningar är särskilt känsliga för försämrade ekonomiska förhållanden.³⁵ Även låntagare med överskott, men med små marginaler, kan ha en svag motståndskraft mot exempelvis arbetslöshet och stigande räntor. De som har en svagare motståndskraft kan få betalningsproblem eller kan behöva minska sin konsumtion i dessa fall. För de som har underskott redan i ett utgångsläge kan det leda till svårigheter att klara sin vardag.

³⁵ Att en låntagare har underskott i våra beräkningar behöver inte betyda att hushållsekonomin inte går ihop. Låntagaren kan ha andra utgifter än de vi har räknat med och kan ha ett sparande att använda om det behövs. På samma sätt behöver ett överskott i vår beräkning inte betyda att låntagaren har ett överskott i verkligheten.

Kreditprövningar och tidiga betalningsproblem

Stora lån föregås oftare av en mer omfattande kreditprövning än små lån. Unga låntagare och de med låg inkomst får oftare tidigare betalningsproblem.

Problem med att betala på lån kan få svåra ekonomiska följder för individen. Låntagare har ett ansvar att inte ta för stora lån, men det är långgivarens ansvar att pröva om en låntagare har förutsättningar att klara betalningarna för lånet. Om många låntagare får betalningsproblem kan det leda till kreditförluster för långgivaren och i värsta fall stora kostnader för samhället. Kreditprövningen är därför viktig för både låntagare och långgivare, liksom för samhällsekonomin. Långgivarna använder bland annat uppgifter om låntagarens inkomster, utgifter och befintliga lån när de bedömer återbetalningsförmåga. Men olika affärsmodeller och riskaptit gör att långgivare använder informationen på olika sätt. Det innebär att en låntagare kan bli nekad ett lån hos en långgivare men få låna av en annan. De som lånar ut till låntagare med mindre marginaler gör sällan en kreditprövning med mer omfattande information och de ställer lägre krav på låntagaren. Därför tar de ofta ut en högre ränta för att kompensera för den högre risken.

Det finns allmänna råd från såväl Finansinspektionen som Konsumentverket som anger hur långgivarna bör göra en kreditprövning.³⁶ Vilken information som långgivare bör hämta in inför en kreditprövning förtydligas i Finansinspektionens nya allmänna råd om kreditprövning av konsumenter som började gälla den 1 november 2021.³⁷

Återbetalningsförmåga och riskklassificering

De flesta långgivare hämtar information om låntagarens inkomst genom en kreditupplysning eller kontrollerar den inkomst låntagaren själv har uppgett i låneansökan. Men det varierar bland lånetyperna hur aktuell kreditupplysningen är, om långgivarna faktiskt tar in uppgift om inkomst och om information om befintliga lån ingår. Flera av långgivarna i kartläggningen kombinerar olika metoder kreditbedömningen. En långgivare kan exempelvis ta in en kreditupplysning med uppgifter om befintliga lån, göra en KALP-beräkning, hämta ytterligare information och sedan sammanställa informationen i en riskklassificering. Det finns även exempel på långgivare som inte beräknar en KALP eller skuldkvot (lån genom inkomst). De kan i stället ta in motsvarande, eller annan, information och göra en riskklassificering med hjälp av statistiska metoder. I knappt 8 procent av fallen har långgivarna inte beräknat KALP, skuldkvot eller genomfört en

³⁶ Se 2020:1 Konsumentverkets allmänna råd om konsumentkrediter.

³⁷ FFFS 2021:29.

riskklassificering, trots krav på kreditprövning. För nära två av tre blancolån har långivarna gjort en KALP-beräkning (se tabell 9). Långivarna har inte gjort en KALP-beräkning för 93 procent av de lån som var mindre än 5 000 kronor. Andelen lån där långivaren gjorde en KALP-beräkning ökar med storleken på lånet. Men även för lån över 100 000 kronor beräknar långivarna KALP för mindre än hälften av lånen.

Tabell 9. Andel kreditprövningsmetoder uppdelat på lånetyper

Procent

	KALP	Skuldkvot	Riskklassificering	Ingen
Blancolån	62	54	100	0
Objektslån	22	23	100	0
Kort- och kontokrediter	49	21	96	3
Avbetalningar	0	0	88	12
Total	22	13	92	8

Källa: FI

Anm.: Avser endast lån med krav på kreditprövning. Riskklassificeringen kan antingen vara intern, extern eller en kombination av båda.

Tidiga tecken på betalningsproblem

Det finns en kedja av betalningsproblem som en låntagare kan råka ut för.³⁸ I FI:s kartläggning av konsumtionslån ingår information om tidiga betalningsproblem som låntagaren har fått kort efter det nya lånet har beviljats. Vi har använt inkassokrav som tecken på tidiga betalningsproblem.³⁹ Innan en låntagare får inkassokrav har långivaren oftast skickat en eller flera betalningspåminnelser. Tiden mellan påminnelse och inkassokrav varierar mellan långivarna. I kartläggningen kan vi följa om låntagarna fick påminnelser och inkassokrav inom lånets första åtta månader.⁴⁰ I tidigare kartläggningar har vi kunnat följa låntagarna i fem månader och därför presenterar vi resultaten baserade på både fem och åtta månader i årets rapport.⁴¹

Färre låntagare med inkassokrav efter 2018

Andelen låntagare som fick inkassokrav har minskat sedan 2018, men ökade något mellan 2019 och 2020. Totalt fick 5,7 procent av låntagarna i kartläggningen ett inkassokrav inom lånets första fem månader. År 2019 var motsvarande andel 4,5 procent och 2018 var andelen 13,6 procent. Kartläggningen består till stor del

³⁸ Se Andersson, M.K., A. Bergling och M. Üye (2021), "Lån, betalningsproblem och skuld hos Kronofogden", FI-analys 32, Finansinspektionen.

³⁹ Övriga, mer allvarliga betalningsproblem, är betalningsföreläggande och skuld hos Kronofogden.

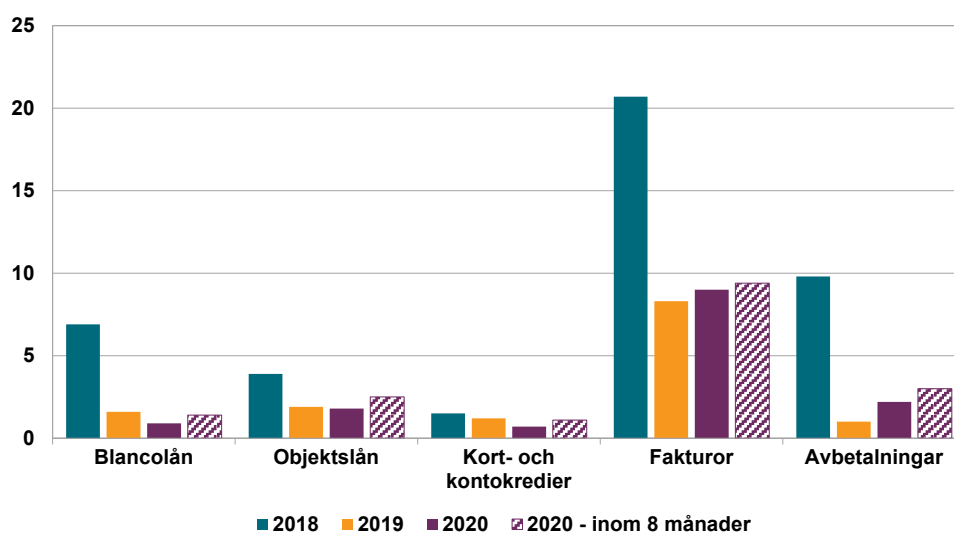
⁴⁰ För kort- och kontokrediter är ledtiden tio månader.

⁴¹ Betalningsproblem kan uppstå efter åtta månader, men det kan vi inte fånga i kartläggningen.

av låntagare med fakturor som har blivit räntebärande och som i många fall redan har lett till betalningspåminnelser. För fakturor var andelen låntagare med ett inkassokrav knappt 9 procent, vilket var något högre än året innan. Eftersom kartläggningen till mer än hälften består av låntagare med räntebärande fakturor så har inkassoandelen stor påverkan på andelen i hela kartläggningen. Men om vi i kartläggningen hade haft alla fakturor under stickprovsperioden, även de som betalas i tid och som inte har inneburit extra kostnader, hade andelen som fått inkassokrav varit betydligt lägre.⁴² Andelen låntagare som fick ett inkassokrav inom lånets första fem månader var mellan 0,7 procent och 2,2 procent år 2020 för lån som inte var en faktura. Andelen har gått ner för alla lånetyperna utom avbetalningar (se diagram 30).

30. Andel låntagare med inkassokrav uppdelat efter lånetyp och år

Procent

Källa: FI.

Anm.: Fakturor avser endast räntebärande som i många fall redan fått en påminnelse.

För lån som inte var en faktura fick 1,6 procent av låntagarna ett inkassokrav inom fem månader, vilket var en halv procentenhet högre än 2019. Motsvarande siffra för åtta månader var 2,3 procent. Jämfört med 2018 har andelen låntagare med inkassokrav minskat kraftigt. År 2018 uppgick andelen låntagare med minst ett inkassokrav till 6,5 procent. Minskningen beror till stor del på de nya reglerna för högkostnadskrediter som infördes 1 november 2018. Högkostnadskrediter stod för en hög andel av låntagarna med inkassokrav i kartläggningen 2018. Många högkostnadskrediter erbjöds av konsumentkreditinstituten och för den gruppen av långivare har andelen låntagare med inkassokrav inom fem månader minskat från

⁴² I en grov beräkning där 9 av 10 fakturorna inte har inneburit en extra kostnad skulle det betyda att 0,9 procent av fakturaköpen leder till inkassokrav inom fem månader. En mer exakt beräkning behöver ta hänsyn till skillnader (i både andel fakturor som blir räntebärande och andel räntebärande fakturor som leder till inkassokrav) mellan de bolag som ger fakturor.

21 procent 2018 till 3,4 procent 2020. Lägst andel inkassokrav finns hos storbanker och kortbolag. De här bolagen gör ofta en kreditprövning med mer omfattande information om låntagaren. Andelen låntagare som fick ett inkassokrav var högst för små lån. För lån med krav på kreditprövning fick 2,4 procent av låntagarna med lån under 5 000 kronor ett inkassokrav 2020. Andelen låntagare med inkassokrav var lägre för större lånebelopp. Det kan bero på att långivarna vanligen gör en mer omfattande kreditprövning för större lån och att stora lån oftare tas av låntagare med högre inkomster vilket minskar sannolikheten för tidiga betalningsproblem.⁴³

Den utlånade volymen – mätt i kronor av konsumtionslån som gick till inkasso inom de första fem månaderna var cirka 1,7 procent 2020. Det var något högre än 2019, men knappt hälften så stor andel som 2018 (se tabell 10).

Tabell 10. Andel av utlånad volym med inkassokrav inom fem månader uppdelat på lånetyper och år

Procent

	2018	2019	2020
Blancolån	1,1	0,9	0,8
Objektlån	3,6	1,6	1,8
Kort- och kontokrediter	1,1	1,2	0,6
Fakturor	19,5	9,6	9,3
Avbetalningar	9,1	2,4	4,4
Total	3,0	1,6	1,7

Källa: FI

Anm.: Avser lånets första fem månader.

Färre låntagare med betalningspåminnelse får inkassokrav

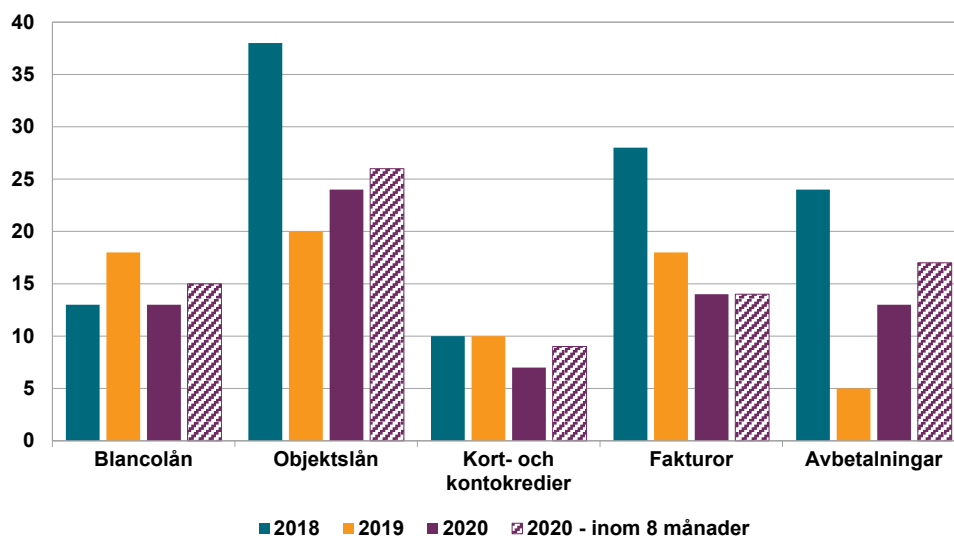
Vi har beräknat kvoten mellan de som fick inkassokrav genom alla som fick minst en betalningspåminnelse. Den kvoten – inkassokvoten – visar andelen låntagare som har visat första tecknet på betalningsproblem och har tagit nästa steg i problemkedjan. Inkassokvoten för fakturor har minskat från 28 procent 2018 till 15 procent 2020 (se diagram 31). Det betyder att det var färre låntagare som fick en betalningspåminnelse som senare även fick ett inkassokrav 2020 än 2018. Det beror till stor del på att det har blivit enklare för låntagarna att håll koll på sina fakturor och avbetalningar tack vare att långivarna har förenklats betalningarna med tekniska lösningar.⁴⁴ Det kan också bero på förlängda betalningstider för fakturor.

⁴³ Se Andersson, M.K. och G. Förster (2021), ”Varför får vissa låntagare betalningsproblem”, FI-analys 29, Finansinspektion.

⁴⁴ Till exempel genom appar till smartphones där alla fakturor och förfalldatum från ett bolag samlas och ger konsumenten en bättre översikt.

31. Inkassokvot uppdelad efter lånetyp och år

Procent

Källa: FI

Anm. Det är endast lån som har fått en första betalningspåminnelse som ingår i jämförelsen.

De låntagare som tog nya objektslån under 2020 hade högst inkassokvot, cirka 25 procent. Det är troligt att det beror på affärsmodellen för objektslån som har en underliggande säkerhet, vilken långgivaren kan ha möjlighet att ta tillbaka snabbt om låntagaren inte sköter sina betalningar. Mellan 2019 och 2020 minskade inkassokvoten för blancolån med 5 procentenheter till 13 procent under lånets första fem månader. Fakturor minskade under samma period med 4 procentenheter till 14 procent. Jämfört med 2018 har inkassokvoten sjunkit för alla lånetyper utom blancolån, som var oförändrad.

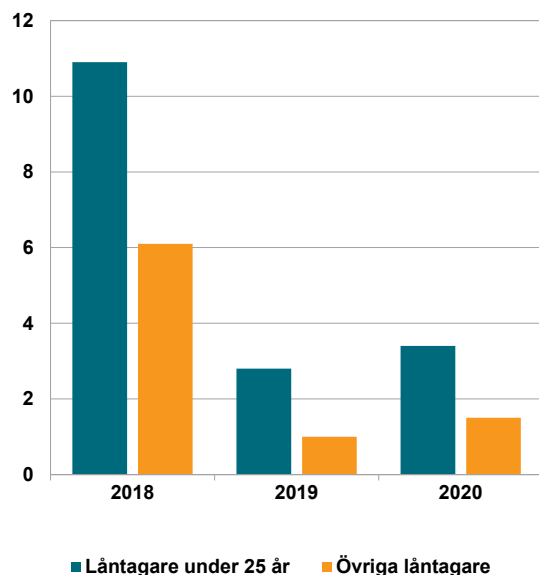
Unga och låntagare med låg inkomst fick tidiga betalningsproblem

FI:s tidigare analyser visar att ålder och inkomst är – vid sidan om livshändelser som försämrar låntagarens ekonomi – de viktigaste förklaringarna till varför en låntagare kan komma att få tidiga betalningsproblem.⁴⁵

8 procent av låntagarna under 25 år fick ett inkassokrav inom fem månader jämfört med 5,5 för övriga. För lån utan räntebärande fakturor var inkassoandelen 3,4 procent för låntagare under 25 år jämfört med 1,5 procent för övriga låntagare (se diagram 32). Andelen var något högre än 2019 men väsentligt lägre än 2018 då mer än var tionde låntagare under 25 år fick ett inkassokrav.

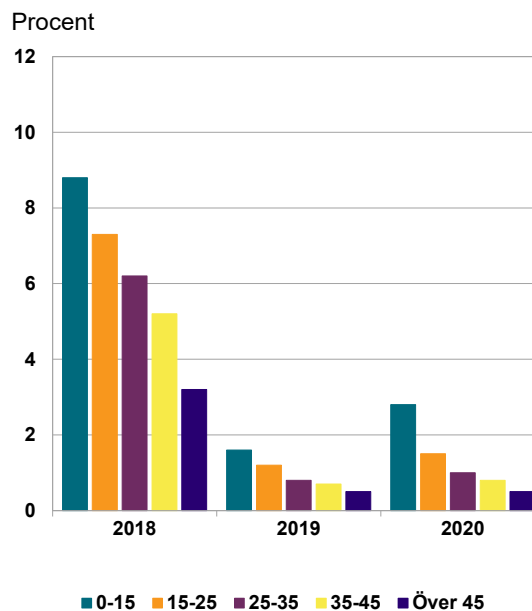
⁴⁵ Se Andersson, M.K. och G. Förster (2021), "Varför får vissa låntagare betalningsproblem", FI-analys 29, Finansinspektionen, och Andersson M.K., A. Bergling och M. Üye (2021), "Lån, betalningsproblem och skuld hos Kronofogden", FI-analys 32, Finansinspektionen.

32. Andel låntagare med inkassokrav uppdelat i unga låntagare och övriga
Procent

Källa: FI
Anm. Räntebärande fakturor är exkluderade.

33. Andel låntagare med inkassokrav uppdelat efter inkomst före skatt (tkr/mån)
Procent

Källa: FI
Anm. Räntebärande fakturor är exkluderade.

När låntagarna delas in i inkomstgrupper finns det ett samband mellan inkomst och andelen låntagare med inkassokrav. Bland låntagare med en månadsinkomst under 15 000 kronor före skatt fick 4,3 procent ett inkassokrav jämfört med 0,7 procent för låntagarna med de högsta inkomsterna (se diagram 33).

Det finns en samvariation mellan ålder och månadsinkomst. När information om ålder och inkomst kombineras ser vi att låntagare under 25 år och med en månadsinkomst under 15 000 kronor före skatt var den grupp med högsta andel inkassokrav. Andelen med inkassokrav 2020 uppgick till 6 procent efter åtta månader för lån med krav på kreditprövning. År 2020 hade låntagare under 25 år även högst inkassokvot – drygt 19 procent. Andelen var ungefär densamma som året innan.⁴⁶ Drygt 8 procent av låntagarna under 25 år fick ett inkassokrav under lånets första fem månader, vilket var oförändrat sedan 2019. Efter åtta månader steg andelen till 9,3 procent. Bland låntagare över 25 år fick 5,5 procent ett inkassokrav efter fem månader (4 procent 2019).

⁴⁶ Om vi jämför de som fick en betalningspåminnelse inom 5 månader.

Appendix

Tabell 11 och tabell 12 visar de schabloner vi använder i KALP-beräkningen.
Vissa värden använder vi även för lånebetalningskvoten.

Tabell 11. Schablonkostnader

Kostnader	Kronor per månad	
1 vuxen	5 002	
2 vuxna	8 264	
Per barn	3 055	
Hyresrätt	Max av 6 000 och uppgiven hyra	De som bor i hyresrätt, inte har bolån eller uppgift om boendeform i kartläggningarna
Ägd bostad	Max av 4 000 och uppgiven avgift	De som har bolån eller boendeform ägd bostad i kartläggningarna
Resekostnad	1 000	

Källa: FI och Kronofogden

Anm. För en del hushåll har långivaren information om faktisk boendekostnad.

Tabell 12. Räntor och löptider

Typ av lån	Storhet	Ränta	Amortering
Bolån		1,5 procent	50 år
Blancolån	Under 100 000 kronor	7 procent	5 år
	100 000 – 350 000 kronor	7 procent	10 år
	Över 350 000 kronor	7 procent	12 år
Kort- och kontokredit		15 procent	1/24
Lån med annan säkerhet än bostad	Under 100 000 kronor	6 procent	4 år
	100 000 – 350 000 kronor	4 procent	5 år
	Över 350 000 kronor	3 procent	8 år

Källa: FI och Kronofogden

Anm. Ränta och löptid för befintliga lån utan säkerhet är satt till medianen för nya lån i kartläggningen.

